

ENSENYAMENT DE MESTRES
EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

Escoles verdes: Integració, descripció i anàlisi dels valors, hàbits i dinàmiques que impliquen vetllar a favor del medi ambient per part dels centres educatius del territori català

Estudiant: Sofia Del Jesús Puig
Tutor: Josep Lluís Cañadillas López
Universitat Rovira i Virgili
4t Curs – Treball de Fi de Grau

*A la meva mare, a la qual dedicaré tots els meus èxits.
Al meu pare, per tot el suport i els grans consells.
A Francesc, el qual em va inspirar per dedicar-me a l'educació.*

RESUM

Des de fa molts anys, el concepte d'educació ambiental ha ocupat un segon pla pel que fa a l'educació fomentada per les escoles, sense que tingués gran rellevància dins o fora de les institucions. En aquest treball de fi de grau es farà una mirada al passat per a saber des de quin punt de sortida partim i com va sorgir aquesta lluita per introduir la sostenibilitat a les aules. A partir d'aquí, aprofundirem en les xarxes sostenibles que conformen el territori espanyol i concretant encara més, al territori català. Es requerirà de la col·laboració de diversos centres educatius catalans que formen part de la XESC, públics, concertats, laics i religiosos, per a dur a terme una enquesta i una entrevista, on s'analitzarà el grau d'organització, recursos, infraestructura, activitats i coneixements que tenen envers el medi ambient i la sostenibilitat.

RESUMEN

Desde hace muchos años, el concepto de educación ambiental ha ocupado un segundo plano en cuanto a la educación fomentada por las escuelas, sin que tuviera gran relevancia dentro o fuera de las instituciones. En este trabajo de fin de grado se hará una mirada al pasado para saber desde qué punto de salida partimos y cómo surgió esta lucha para introducir la sostenibilidad en las aulas. A partir de aquí, profundizaremos en las redes sostenibles que conforman el territorio español y concretando todavía más, en el territorio catalán. Se requerirá de la colaboración de varios centros educativos catalanes que forman parte de la XESC, públicos, concertados, laicos y religiosos, para llevar a cabo una encuesta y una entrevista, donde se analizará el grado de organización, recursos, infraestructura, actividades y conocimientos que tienen hacia el medio ambiente y la sostenibilidad.

ABSTRACT

For many years, the concept of environmental education has been in the background as regards education promoted by schools, without it having great relevance within or outside the institutions. In this end-of-degree work, we will look to the past to know from which point of departure we started and how this struggle to introduce sustainability into classrooms emerged. From that point on, we will be deepening the sustainable networks that make up Spanish territory and make it even more specific in Catalan territory. It will require the cooperation of several Catalan educational centers that form part of the XESC, public, concerted, secular and religious, to conduct a survey and an interview, where the degree of organization, resources, infrastructure, activities and knowledge that are directed towards the environment and sustainability will be analyzed.

Index

1. Introducció i contextualització.....	6
2. Marc teòric.....	7
2.1 Origen de les Escoles Verdes.....	7
2.2 Xarxa d'Escoles Verdes al territori Espanyol.....	10
2.3 Xarxa d'Escoles Sostenibles per a Catalunya.....	13
2.3.1 Objectius i compromisos.....	13
2.3.2 Formació dels centres educatius.....	15
2.3.3 Trobades d'escoles verdes.....	15
2.4 Propostes sostenibles dels centres en comú.....	16
2.5 Propostes sostenibles innovadores.....	18
2.6 Marc legislatiu.....	20
3. Objectius de la recerca.....	22
4. Disseny de la recerca.....	23
4.1 Enfocament metodològic.....	23
4.2 Instrument.....	24
4.3 Context.....	25
4.4 Planificació de la recollida de dades.....	26
4.5 Validació de l'instrument i metodologia.....	27
5. Desenvolupament de la recollida de dades.....	28
6. Anàlisi de resultats.....	29
6.1 Anàlisi d'enquestes.....	29
6.2 Anàlisi d'entrevistes.....	41
7. Conclusions.....	45
8. Bibliografia.....	48

1. Introducció i contextualització

Des del meu primer període de pràctiques, al tercer curs del Grau d'Educació Infantil, vaig poguer observar com els infants dels tres cursos del Cicle Inicial, preguntaven a la professora on havien d'anar a llançar un tros de paper, l'envoltori de l'esmorzar o la pell d'un plàtan, i diverses vegades, quan els hi donàven l'autonomia per a que ho fessin ells sols, no ho tenien clar. També vaig poguer viure al seu costat l'experiència tan positiva de cuidar de l'hort del centre, i l'emoció i la motivació que això provocava en ells i elles.

Posteriorment, aquest any, a les pràctiques de quart curs, he tingut l'oportunitat d'introduir a l'aula dels infants de P4 una seqüència didàctica de diverses activitats relacionades amb la sostenibilitat, el reciclatge i tenir-ne cura pel medi ambient. Em va sobtar que, molts dels nens i nenes tenien coneixements previs envers aquesta temàtica, però no les posaven en pràctica. A mesura que anava fent les sessions a l'aula, podia veure més participació, més iniciativa, més ganes i més aprenentatges significatius.

A través d'aquest Treball de Fi de Grau vull analitzar quins centres escolars formen part de la comunitat d'Escoles Verdes i quines dinàmiques duen a terme. A partir d'aquí, veure quines activitats són comuns en totes les escoles i quines són més innovadores i diferents, com les introdueixen als alumnes, quins cursos en formen part i quines persones de la comunitat educativa participen.

Pel que fa a l'estructura del meu treball, l'he dividit en dues parts: en primer lloc, esmentaré breument els orígens de les escoles sostenibles, quan se les va donar importància, perquè, quines organitzacions van formar-hi part, moments clau i com s'han anat desenvolupant fins a l'actualitat. A partir d'aquesta contextualització, aprofunditzaré en la xarxa d'Escoles Verdes, quins centres en formen part dins del territori català, quines dinàmiques duen a terme amb els alumnes, principalment al llarg del Cicle Inicial, altres tipologies d'escoles sostenibles que podem trobar i quin és el marc legislatiu que han de seguir.

En segon lloc, trobarem la part pràctica, la qual es compon d'uns objectius i un disseny previ. A partir d'aquests, es pot comprovar quina recerca s'ha fet, quins instruments s'han portat a terme i quins han estat aquests resultats. Un cop haguem fet un anàlisi dels resultats obtinguts, durem a terme una petita conclusió, tant de la part pràctica del treball, com de tota la recerca en general.

2. Marc teòric

En aquest segon apartat, es parlarà dels orígens de les escoles sostenibles, perquè es va introduir la paraula “sostenible” dins de les escoles d’aquells anys, quines organitzacions van ser les responsables de reunir-se i parlar, arribar a acords i introduir a les aules una nova temàtica que fins aquell moment no havia tingut importància, quines dates van ser clau per a dur a terme aquest nou corrent de pensament en el que el medi ambient era l’objecte d’estudi de moltes aules, on es van començar a desenvolupar actituds i hàbits per tenir-ne cura del món que ens envolta, com es van crear les Xarxes d’Escoles Verdes, quines dinàmiques han potenciat a les seves aules, etc.

2.1 Orígens de les escoles sostenibles

L’autora Maria Novo, a la seva obra “L’educació ambiental: Bases ètiques, metodològiques i conceptuals” (1995), fa un repàs i diverses reflexions envers tot el recorregut de la creació de les escoles sostenibles, que resumiré a continuació, destacant-ne les parts més importants.

Ja des del segle XVIII, filòsofs i pedagogs parlen de la natura com a mètode eficaç per a l’aprenentatge i el desenvolupament integral de les persones i, més concretament, dels infants. Molts autors del s.XVIII, partien de la idea que “la natura era bona i el nen havia d’aprendre per si mateix dins d’aquesta, ja que la natura era el nostre primer mestre”(Rousseau, 1762).

Apropant-nos al segle XIX, Maria Montessori va introduir i defensar una nova metodologia que trencà amb els mètodes tradicionals que s’havien impartit fins aquells moments a les escoles, tant és així que el seu mètode es la base educativa de moltes escoles de tot el món. Les idees de Montessori consideraven que la natura tenia un rol fonamental en el desenvolupament dels nens i nenes, no tan sols físics, sinó educatius i socials. Aquesta metodologia té com a objectiu que l’infant experimenti i pugui resoldre problemes autònomament, a través d’elements naturals i en espais més enllà de l’interior de l’aula.

I arribant al segle XX, aparegué Freinet, mestre i pedagog francès, el qual va defensar al llarg de tota la seva vida i ensenyança la pedagogia que escolta als nens, els inspira, els posa en contacte amb la natura i dona valor a les capacitats de cadascú, tal com afirma l’autor Enrique

Martínez-Salanova Sánchez (2012) al seu article “El matrimonio Freinet, pionero de la educación y la comunicación”.

A l'any 1968 comença a introduir-se l'educació ambiental (EA) com un moviment innovador que aconsegueix arribar a les institucions més importants i plantejar canvis.

És per això que es crea el Consell per a la Educació Ambiental (*Council for Environmental Education*), on els Països Nòrdics seran pioners a escala europea a la matèria de medi ambient i educació, revisant els seus programes d'estudi, mètodes i recursos educatius.

Al juny de l'any 1971, a Founex (Suïssa), s'estableix una Reunió d'Experts, en la qual es va crear l'informe Founex, on es numeraven tots els efectes secundaris que estava tenint el creixement econòmic mal planificat en l'aspecte mediambiental, i fa una trucada a la integració d'estratègies ambientals i de desenvolupament. Tot i això, aquest informe no va poder obtenir una posició rellevant, ja que en aquell moment els models convencionals predominaven a les escoles.

Aquell mateix any, a París, té lloc la primera reunió del Consell Internacional de Coordinació del Programa envers l'Home i la Biosfera, on van participar al voltant de 30 països i van formar part organitzacions com la Organització Mundial de la Salut, la Unitat Internacional per a la Conservació de la Naturalesa i els Recursos Naturals, entre d'altres.

En aquesta reunió va néixer el Programa MAB, el qual fou un programa interdisciplinari d'investigació que donava molta importància al mètode ecològic en el estudi de les relacions de la humanitat i el medi. Al llarg de tot aquest document, s'especifiquen set objectius amb els quals es volia aconseguir l'introducció del medi als centres educatius i l'importància de viure en pro de la natura.

L'any següent, al juny de 1972, a Estocolm, representants de 113 Estats Membres i més de 400 organitzacions (intergovernamentals i no governamentals) van crear la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Humà. En aquesta conferència, va néixer el document conegut com *Declaració sobre el Medi Humà*, on es van establir vint-i-sis principis bàsics envers la relació persones-medi. És en aquest moment on els representants i les organitzacions es donen compte de la necessitat de mantenir alguna mena d'organització internacional que actués com estímul respecte a considerar els problemes ambientals, i dissenyar accions tant polítiques, educatives i tecnològiques.

Així doncs, tenint en compte aquestes necessitats i per tal de buscar solucions, es va fundar la PNUMA (Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient), l'any 1973.

L'objectiu principal fou afavorir la coordinació entre les organitzacions nacionals i internacionals, i donar ànims i suport per a que donessin al medi ambient l'importància que realment mereixia a les seves deliberacions.

Dos anys després, al 1975, la PNUMA, conjuntament amb la UNESCO i organitzacions no governamentals creen el Programa Internacional d'Educació Ambiental, amb la finalitat d'atendre de manera prioritària el desenvolupament de l'educació ambiental a les aules. A l'octubre d'aquest mateix any, a Belgrad (Sèrbia), la UNESCO i el Centre d'Estudis Internacionals de la Universitat de Belgrad convoquen un Seminari Internacional d'Estudis Ambientals, del qual formaven part 96 participants i observadors de 60 països diferents interessats en aquesta temàtica per a reflexionar conjuntament sobre els problemes del planeta. D'aquest Seminari sorgeix la *Carta de Belgrad*, que fixarà alguns conceptes bàsics i servirà de referent per a qualsevol programa educatiu que vulgui otorgar-se l'adjectiu d'"ambiental".

Als últims anys de la dècada dels anys 70, concretament al l'octubre de 1977, la UNESCO i la PNUMA realitzen a Tbilisi (Georgia, URSS) la Conferència Intergovernamental d'Educació Ambiental. Aquest moment serà clau per al futur, ja que en aquesta conferència es van establir criteris i directrius que inspirarien en tot el desenvolupament del medi ambient dins dels centres educatius, i es donarien encara més importància a l'educació ambiental.

Al llarg de la dècada dels anys vuitanta podem destacar tres dates essencials per a l'Educació ambiental. La primera fou l'any 1983, quan les Nacions Unides creen la Comissió Mundial del Medi Ambient i del Desenvolupament, que coneixeríem com Comissió Brundtland. Aquesta comissió comença a estudiar els problemes del planeta, relacionan-los entre sí i vinculant-los al context socio-econòmic segons el territori en el que es trobaven.

La segona és a l'any 1987, quan neix l'*Informe Brundtland*, el qual té l'objectiu de fixar definitivament els vincles entre els models de desenvolupament i la problemàtica mediambiental, a més a més de formular una proposta d'acció que, recollint orientacions anteriors, es planteja amb el nom de "desenvolupament sostenible".

I finalment, a l'agost d'aquell mateix any, a Moscú, té lloc el Congrés Internacional de Moscú, on 250 experts en ciències naturals, socials i humanes, educació i informació pública acorden declarar la dècada dels noranta com *dècada mundial per a la educació ambiental*, i desenvolupen el document *Estratègia Internacional d'acció en matèria d'educació i formació ambientals al decenni de 1990*, fent una síntesi dels problemes que tenia el planeta en aquell moment envers el medi ambient, possibles objectius que podien assolir en aquella

matèria, principis i característiques essencials de l'educació i la formació ambientals, i especificant elements per a la acció internacional d'aquella matèria.

En començar la dècada dels noranta, el planeta es troba en una situació crítica, ja que estavem immersos dins una crisi ambiental profunda i necessitavem mesures d'actuació urgentment. A causa de les desforestacions generalitzades, el canvi climàtic, les grans hambrunes i les migracions, l'any 1992 a Rio de Janeiro, es va produir la major trobada de persones de tota classe amb un interès comú: el medi ambient. A aquesta trobada la van anomenar *Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament* (CNUMAD) o coneguda comunament pel nom de *Cumbre para la Tierra*.

D'aquesta conferència, un any més tard, sorgeix el document *Declaracions de Rio*, on s'estableixen alguns criteris al llarg de 27 principis interrelacionats per al desenvolupament sostenible i es fixen responsabilitats individuals dels ciutadans i col·lectives. Arrel d'això i durant els pròxims dos anys, fins el 1995, tindran lloc els coneguts *Debats de Rio*, on es signaran diversos acords relatius als problemes ambientals d'abast global, i el més conegut, *el Programa 21*, el qual és una estratègia global d'acció, composta per quatre seccions, amb l'objectiu de fixar unes mesures de cooperació internacional en l'àmbit del medi ambient, conversar i gestionar els recursos per a un bon desenvolupament i enfortir el paper dels grups principalment implicats.

Es van signar trenta dos tractats, dels quals en podem destacar la *Declaració de Tessalònica*, amb sis qüestions, les quals parlen de educar per a un futur sostenible, comprendre i concienciar a la civilització, canviar els models de vida, reorientar-los cap a la sostenibilitat i invertir en educació, entre d'altres.

2.2 Xarxa d'Escoles Verdes al territori Espanyol

Pel que fa a la Xarxa d'Escoles Verdes d'Espanya, podem trobar l'organització CENEAM. Des de la celebració l'any 1977 de la Conferència Internacional de Tbilisi, i seguint les seves recomanacions, l'ICONA (Institut Nacional per a la Conservació de la Natura) a Segovia (Espanya), va crear el Centre Nacional d'Educació Ambiental (CENEAM), al 1987, com un fòrum de reunió, coordinació i difusió en l'àmbit d'educació ambiental. Des d'aquell moment, la CENEAM va ser un centre de referència que va promoure, i promou en l'actualitat, la responsabilitat de tots els ciutadans i ciutadanes de l'Estat Espanyol en relació

a la cura del medi ambient. Tots els seus recursos queden a disposició dels col·lectius, tant públics com privats, amb el fi de desenvolupar programes, activitats i dinàmiques d'educació i formació ambiental, per a treballar conjuntament amb l'objectiu d'aconseguir un futur més sostenible.

Les seves principals línies de treball es poden dividir en tres grans grups. En primer lloc, la línia de l'Educació i la Cooperació, duent a terme programes educatius, visites d'estudiants a les seves instal·lacions, exposicions envers espais expositius com la Serra de Guaderrama o l'ecologia domèstica, excursions didàctiques, seminaris i col·laboracions amb diferents entitats. En segon lloc, trobem la línia de Documentació ambiental i Publicacions, la qual és l'encarregada de recollir material envers els espais protegits i medi ambient, posar a disposició del públic tots els textos i fotografies a través de la seva biblioteca digital, i dissenyar i fer programes d'animació a la lectura als col·legis del seu entorn més proper i contacontes ambientals.

Finalment, trobem la línia de Formació Ambiental, dirigida a diversos sectors de la població amb l'objectiu de facilitar la introducció del medi ambient allà on es desenvolupen activitats que tenen a veure amb la natura, com als Parcs Nacionals i la seva gestió, aules ambientals, cursos en línia envers l'educació ambiental i incendis forestals, cursos de la *Red Española de Reservas de la Biosfera* o cursos internacionals dirigits a organitzacions com SEPRONA (Servei de Protecció de la Natura) i SEMAR /Servei Marítim de la Guardia Civil).

A banda de la CENEAM, la qual està present en qualsevol projecte en pro del medi ambient que es duu a terme, cada comunitat autònoma té la seva organització pròpia que organitza, coordina i gestiona la introducció i el desenvolupament de l'educació ambiental i la vida sostenible als seus centres educatius, tal com podem trobar a la pàgina web del Govern d'Espanya, a l'apartat "Relación de redes escolares para la sostenibilidad" i que destacarem a continuació.

A Andalusia, tenim la *Red Andaluza de Ecoescuelas*, la qual impulsa l'educació ambiental en la vida de les escoles, implicant tot l'entorn: alumnes, famílies i mestres, així com crear una xarxa de centres educatius on s'afavoreix els intercanvis i la cooperació, no tan sols amb les persones, sinó també amb la natura.

A Astúries trobem la RER (*Red de Escuelas por el Reciclaje*), projecte que des de l'any 2005 COGERSA, en col·laboració amb la Conselleria d'Educació, s'organitza i es duu a terme en aproximadament 191 centres educatius del territori asturià, implicant a tota la comunitat educativa. És un espai per a la formació, sensibilització ambiental i l'intercanvi d'experiències pedagògiques envers la correcta gestió dels residus que produïm. Totes les

activitats que es fan, tant dins de l'entorn escolar com fora, tenen l'implicació i la filosofia cultural de les Tres Erres: Reduir, Reutilitzar i Reciclar.

Tant al País Basc, com a Castilla-La Mancha fomenten el projecte Agenda 21, amb grups de treball provincials que asesoran, donen suport i orienten a totes aquelles escoles que volen implantar activitats sostenibles. Animen a tota la comunitat educativa a participar-hi per a desenvolupar coneixements, capacitats, actituds, motivacions i compromisos, siguin de l'edat que siguin i així formar part de la resolució dels conflictes medi ambientals actuals.

A Castilla i Lleó, el programa Escoles per a la Sostenibilitat, promogut per la Diputació de Palència i amb la col·laboració de la Direcció Provincial d'Educació, introdueix a les escoles diversos continguts envers el medi i els problemes que comporta una actitud negativa amb la natura. A més a més, dóna suport a tots aquells centres que volen treballar les Ecoauditories Escolars, per avaluar, analitzar i millorar la situació ambiental del seu entorn.

A la província de La Rioja també treballen la ecoauditoria escolar anomenada Centres Educatius cap a la Sostenibilitat, la qual busca l'implementació d'hàbits sostenibles dins dels centres educatius, no només a curt termini, sinó amb una visió de futur. En aquest procés les escoles duen a terme Conferències Ambientals per als ciutadans i ciutadanes.

A Catalunya, des de l'any 2009, la XESC (Xarxa d'Escoles per a la Sostenibilitat a Catalunya) formada a partir de les xarxes d'Escoles Verdes i les xarxes locals, promou en totes les escoles del territori català una educació per a la sostenibilitat, a nivell actituds i accions en pro del medi ambient.

A Navarra, la Xarxa d'Escoles Sostenibles de Navarra incorpora a les seves aules una educació sostenible i la participació comuna de tots els alumnes, mestres i família, amb projectes innovadors i diversos recursos que impliquen la natura del seu entorn.

A Murcia, la Xarxa d'Escoles Sostenibles de la Regió de Murcia (ESenRED Murcia) és un programa extens, amb els objectius de facilitar l'intercanvi, la col·laboració i la difusió dels seus recursos, promoure entre els alumnes dels seus centres la reflexió i innovació en la pràctica dels mestres, desenvolupar projectes sostenibles i compartir-los, i establir contactes, relacions i projectes amb xarxes internacionals per aconseguir una millora constant de les seves dinàmiques.

Per últim tenim la Comunitat de Madrid, on hi ha la Xarxa d'Escoles Sostenibles de la Comunitat de Madrid (RESM), la qual està formada pels centres educatius de Primària i Secundària, i es desenvolupen projectes i plans d'acció ambiental, com l'actual programa anomenat "Educar hoy por un Madrid más Sostenible", on impliquen a tota la comunitat educativa amb la sostenibilitat ambiental, social i econòmica. Es desenvolupa mitjançant

programes com el Programa d'Educació Ambiental de la Direcció General d'Innovació i Beques i Ajuts a l'Educació de la Conselleria d'Educació.

2.3 Xarxa d'Escoles Verdes a Catalunya

L'any 1998, Catalunya viu un punt d'inflexió molt important ja que la Generalitat de Catalunya es planteja donar suport de manera significativa a tots aquells centres escolars del territori català que volen innovar, incloure, avançar, sistematitzar i organitzar accions educatives relacionades amb el medi ambient i la sostenibilitat. A partir d'aquest moment, es plantegen tres grans objectius que es volen aconseguir amb l'implementació d'aquestes temàtiques a les aules com eren i són ajudar de manera curricular, de gestió i de relació a tots aquells centres que volen formar part d'aquest projecte i incorporar aquests valors als seus alumnes, promoure dins de tota la comunitat educativa la participació i implicació activa, i agilitzar i facilitar l'intercanvi de recursos entre les escoles.

Però no va ser fins l'any 2009 quan les Xarxes d'Escoles Verdes i les xarxes locals interessades en aquesta innovació educativa van crear la XESC (Xarxa d'Escoles per a la Sostenibilitat de Catalunya).

Actualment, a Catalunya hi han entre 1000 i 1500¹ centres que formen part d'aquesta xarxa, tant escoles amb el Distintiu d'escola verda com centres que estan cursant la formació inicial. Teniu a la vostra disposició la llista amb el número aproximat d'escoles verdes que hi ha segons les diferents comarques a l'annex 1.

2.3.1 Objectius i compromisos

Tal com s'esmenta a la pàgina web anteriorment esmentada del Departament d'Escoles Verdes, de la Generalitat de Catalunya, l'objectiu comú que es vol aconseguir és la millora de les escoles a través de la sensibilització, dinamització i donar suport a tota la comunitat educativa per tal de motivar l'incorporació dels principis i valors de la sostenibilitat dins i

¹ Segons les dades extretes de la pàgina web de la Generalitat de Catalunya: https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/educacio_i_sostenibilitat/educacio_per_a_la_sostenibilitat/escoles_verdes/

fora de l'aula. Per tant, el context perquè una escola pugui formar part de la XESC juga un paper molt important amb diversos ítems a complir, com poden ser:

- L'ambientalització curricular. Tenir la capacitat d'integrar de manera coherent l'educació per a la sostenibilitat al PEC (Projecte Educatiu de Centre), dins de totes les àrees que es duen a terme a les aules, desenvolupar i potenciar els treballs interdisciplinaris i tenir cohesió a l'hora de realitzar projectes compartits.
- Ser una escola oberta i activa. Integrar el centre al seu entorn més proper, realitzar accions de millora on hi participin persones externes al centre i desenvolupar dinàmiques que facilitin l'adquisició de valors com l'afecte per la natura, la responsabilitat i l'empatia cap als altres.
- Tenir participació i iniciativa per a fer un canvi. Tant els mestres, com els alumnes, personal no docent i famílies han de voler fer un canvi d'hàbits i introduir la sostenibilitat a les seves vides quotidianes.
- Dotar a l'escola d'un equipament sostenible. El centre educatiu ha de ser exemple i referent de sostenibilitat i millora de l'entorn per a la comunitat educativa; s'ha de responsabilitzar de que la utilització de recursos i la gestió de l'escola tenen coherència amb allò que descriu el seu PEC.

Quan un centre educatiu vol formar part de la xarxa d'Escoles Verdes, es compromet en primer lloc, amb la direcció del centre i l'aprovació del Consell Escolar, a elaborar i revisar el seu Pla d'Educació per a la sostenibilitat, desenvolupar i dur a terme plans d'acció anuals per aconseguir complir els objectius marcats i autoavaluar-se contínuament per a poder millorar.

En segon lloc, establir al PE (Projecte Educatiu), PD (Projecte de Direcció) o a la PGA (Programació General Anual) els acords que formen part del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat i del Pla d'Acció Anual.

En tercer lloc, participar als Seminaris de Coordinació d'Equips de Centre i implicar al claustre en el suport i la millora del Pla d'Acció Anual.

Per últim, l'escola ha de disposar d'un Comitè Ambiental, format per el/la Director/a del centre, el personal administratiu, personal docent i personal de suport, i el qual ha de identificar, planificar, gestionar i executar diferents dinàmiques que fomentin cuidar el medi ambient i tots els éssers vius que el formen, vetllar per la harmonia del centre i capacitar als alumnes, famílies i mestres de valors i recursos sostenibles.

2.3.2 Formació dels centres educatius

Des del Departament d'Educació i de Territori i Sostenibilitat treballen per a que el professorat que formi part de les escoles verdes sigui competent, i adquireixin coneixements relacionats amb aquesta temàtica, a més de poder intercanviar continguts, recursos i punts de vista amb altres professionals de la mateixa branca.

Els i les mestres que participen en les formacions han de formar part del Comitè Ambiental del seu centre educatiu, i representar a l'equip directiu. En acabar aquestes formacions, el/la mestre tindrà la responsabilitat de transferir a la resta del claustre tots els coneixements que hagi anat adquirint al llarg d'aquest temps.

Hi ha una formació inicial, per la qual tots els docents que volen incorporar-se a la xarxa d'escoles verdes han de començar. Té una durada de dos cursos:

- El primer any, el qual dura 30 hores, 20 d'aquestes semipresencials, amb una persona formadora, i 10 hores de treball personal tutoritzat.
- El segon any, el qual també dura 30 hores repartides en: 6 sessions semipresencials,

1 sessió amb una persona formadora, 1 sessió amb un centre padrí i hores de treball personal.

Una vegada completades les activitats, haver-ne obtingut una avaluació positiva i havent assistit a un mínim del 80% de les hores d'aquesta formació, s'atorga el certificat de formació a aquell centre educatiu, i des d'aquell moment pot començar altres cursos de formació com els seminaris territorials d'equips de centre, formacions temàtiques territorials en funció de les necessitats que presentin els diversos centres educatius i tallers d'educació per a la sostenibilitat amb professionals dels Serveis Territorials.

2.3.3 Trobades d'escoles verdes

Tots els centres que formen part de la XESC es convoquen una vegada a l'any, des del 2017, per a fer un reconeixement públic per haver adquirit el compromís d'introduir a les seves aules aprenentatges significatius envers la sostenibilitat, i així posar el seu gra de sorra per a construir una Catalunya més conscienciada amb el medi ambient.

A aquesta convocatòria l'anomenen Trobada d'Escoles Verdes, i es duen a terme diversos actes importants, com ara lliurar els Distintius d'escola verda a les escoles que han finalitzat la formació de la qual parlàvem a l'anterior apartat i s'incorporen així a la Xarxa d'Escoles

Verdes, i lliurar el Premi Escoles Verdes als centres que han actuat i participar activament al llarg d'aquell curs de manera innovadora i singular per a millorar el seu entorn, divulgar l'aprenentatge sostenible i dur a terme una ambientalització integral de l'escola.

En aquesta cerimònia participen la Generalitat de Catalunya, la XESC, la Conselleria d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural i la Conselleria d'Educació en col·laboració amb La Caixa. (*Xarxa d'Escoles Verdes*, Generalitat de Catalunya)

2.4 Propostes sostenibles dels centres en comú

A mesura que les escoles han anat construint-se per a formar part de la XESC, han hagut diverses propostes sostenibles que, en el seu moment van ser innovadores, i van inspirar a altres a introduir-la al seu centre, segons els seus propis recursos i les seves idees.

Algunes de les propostes comuns que podem trobar són, en primer lloc, l'hort escolar.

Segons l'autora Montserrat Escutia, al seu llibre "L'hort escolar ecològic" (2009, pàg 56) "l'hort és el vincle que ens uneix a la terra i ens permet a tots, tant infants com adults, a ser agricultors, obtenir els nostres propis aliments sense cap benefici monetari". Ens connecta de manera directa amb els nostres avantpassats. En veure els beneficis que aporta tenir un hort a l'escola per als alumnes (transmetre responsabilitats, descobrir l'entorn, respecte pel medi ambient, valorar l'esforç i el treball d'un mateix i dels altres, etc...) molts centres van començar a invertir un racó del seu pati/entorn per a aquesta activitat. A més a més, hi han diverses maneres de dur a terme aquest projecte, ja que es poden utilitzar per a la mateixa idea mètodes més tradicionals o mètodes més originals, com l'Smart-Hort que van dur a terme estudiants de l'Escola Rel a Barcelona, els quals van construir un hort intel·ligent a través de sensors i programes informàtics.

També s'ha difós la proposta i conscienciació de la quantitat de residus que generem i, a través de diferents iniciatives les escoles, tenint com a referent la "Guía per a la prevenció de residus als centres educatius" (2015), redactada per l'Ajuntament de Barcelona, fan una diagnosi de les seves accions on es pregunten d'on provenen aquests residus (menjador, aules, manteniment, etc...) i com són (paper i cartró, plàstic, orgànica, etc...). A partir d'aquest moment, es planifica quines opcions tenen i actuen en base a aquestes: reutilitzar el paper de les aules, imprimir a doble cara, ús de llibres i mitjans digitals, utilitzar eixugamans elèctrics als lavabos, enviar les circulars a través del correu electrònic, aconsellar a les famílies que els embolcalls dels entrepens siguin de tela o portar carmanyoles, comprar

productes de neteja en envasos grans, consumir l'aigua de l'aixeta o les fonts del pati, prevenir el malbaratament alimentari i subministrar alimentació a granel al menjador, recollir roba i/o menjar i donar-la a organitzacions, fomentar l'ús de gots reutilitzables o tasses a la sala de mestres, a les aules i a les celebracions que es duin a terme al centre, fer ús del compostatge escolar, fomentar i reutilitzar el mobiliari escolar, reutilitzar el material per matèries com plàstica, tecnologia, etc...

Per últim, quan totes aquestes iniciatives porten un temps en actiu, la missió del centre es avaluar-les i analitzar si ha tingut repercussió en la prevenció de residus o no, i plantejar millores.

Per fomentar valors com la solidaritat, el consum responsable, compartir amb els altres i el treball cooperatiu, les institucions fan ús de propostes com el Servei de Préstec de les biblioteques de les escoles, així com mercats solidaris de llibres o joguines. Aquests serveis posen a disposició dels alumnes diferents objectes per a potenciar el seu intercanvi i/o el préstec durant un temps determinat. A més a més, és una dinàmica molt positiva sobretot per ajudar a aquelles famílies amb dificultats econòmiques, que no es poden permetre la compra de material nou. Aquests serveis normalment són organitzats pels centres, l'AMPA i, en alguns casos, els Ajuntaments dels diferents territoris.

Les sortides a l'entorn proper, el Projecte Rius i la recollida de brossa a l'entorn proper de l'escola són propostes amb objectius molt semblants, com la cura pel medi ambient, la conscienciació de embrutar el nostre espai proper, ser responsable amb els residus que produïm, fomentar el reciclatge i l'aprofitament del que considerem "brossa", i que els centres educatius introdueixen des de fa molts anys a les seves aules, implicant a tota la comunitat educativa. El Projecte Rius, segons l'Associació Hàbitats al seu article "Finalitza l'edició 2021 del Projecte Rius" (2021), és una activitat que duen a terme les escoles juntament amb el Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, i el Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona, que tracta "d'adoptar" un riu, pensar i desenvolupar idees per conèixer i millorar l'estat de conservació d'un tram fluvial proper, implicar a les famílies en la participació

voluntària i activa dins del projecte i ser protagonistes del procés de conservació d'aquell territori.

Pel que fa a la recollida de brossa de l'entorn proper, és una activitat que molts centres duen a terme normalment al pati de la seva escola, rotativament per cursos i classificant la brossa segons el tipus de material que es troben i fins i tot duent a terme murals amb plàstics, papers

i cartrons reciclats. Aquestes accions ajuden, segons l'article del Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius titulat "La gestió de la brossa orgànica i el seu tractament" (2008), en primer lloc, a desenvolupar el coneixement medi ambiental dels alumnes, i en segon lloc, a introduir els valors esmentats anteriorment en la seva vida quotidiana.

Finalment, trobem les propostes de "l'Esmorzar Saludable", on les escoles van començar a col·laborar amb les famílies per a potenciar els aliments saludables (com la fruita o la llet), i una dieta equilibrada en els alumnes que portaven cada dia per esmorzar dolços i menjars industrialitzats escollint un dia a la setmana on era molt recomanable que tots els nens i nenes portessin a l'aula una d'aquestes dues opcions esmentades anteriorment, "la Patrulla verda", anomenada així tot i que cada centre organitza les patrulles segons els seus criteris (pot ser una mascota o un grup d'alumnes i de mestres), on diversos alumnes de cada curs, normalment a partir de Primària, són els encarregats de buscar tota aquella brossa que s'ha recollit del pati, a l'entorn o a les aules i deixar-la als seus respectius llocs fora del centre, acompanyats d'un professor/a, i finalment els anomenats "Fridays For Future", que segons l'article "Greta Thunberg y el Viernes por el Futuro" (2021), redactat pel diari El Observador, fou un moviment internacional d'estudiants que es manifestaven per reclamar l'acció en contra del canvi climàtic i el calentament global promogut per la jove i que es va traslladar a les aules en forma de reunions de l'equip directiu, les patrulles verdes i els comitès ambientals de cada institució, dutes a terme els divendres, per a reflexionar envers l'estat ambiental de l'escola, els projectes que es volen introduir relacionats amb aquesta temàtica i l'anàlisi de les dinàmiques ja fetes i que involucren la natura i la sostenibilitat.

2.5 Propostes sostenibles innovadores

Diverses institucions escolars han adaptat en el seu desenvolupament com a Escoles Verdes propostes comuns esmentades en l'apartat anterior, partir d'una idea i duent-la a terme de diferents formes, implicant a diferents sectors de la comunitat educativa, amb diferents títols, etc... Tot i això, no a suposat un obstacle en la creativitat de molts centres, que a partir d'un objectiu, una pluja d'idees, una oportunitat, etc., han dut a terme amb els alumnes i les seves famílies dinàmiques sostenibles originals i a favor dels valors que promou la XESC.

En aquest treball només esmentarem algunes de les propostes, però es poden consultar totes a la pàgina web de la Generalitat de Catalunya.

En primer lloc, a partir d'idees tradicionals, com celebrar dates rellevants per la natura, parlar de temàtiques mediambientals un cop a la setmana o al mes i/o tenir un Hort Escolar, alguns dels centres al llarg del temps han anat implementant diverses maneres de fer que aquestes activitat, sobretot aquesta última esmentada, fou més innovadora, com per exemple tenint també un galliner escolar, creant-lo amb l'ajuda del llibre “El gallinero ecologico con gallinas de puesta o pollos de corral” (2016), escrit per l'autor Vicente García-Menacho Ossety, en el que hi participa la família en activitats com la creació dels galliners, la recolecta d'ous, etc., i els professionals del centre poden utilitzar-ho com una eina per als seus projectes, o tal i com podem trobar a la base de dades dels centres educatius que formen part de la Xarxa d'Escoles Verdes, publicada per la Generalitat de Catalunya, activitats com la que va fer l'escola El Bosc de Mont-ral, que va traslladar l'hort de l'escola a una zona comunitaria del territori al qual pertanyen, gràcies a l'Ajuntament, que va cedir una zona municipal a l'escola, i les famílies van poder dur a terme aquest projecte amb èxit.

També algunes escoles han implementat en les seves dinàmiques mediambientals la col·laboració amb organitzacions que es dediquen a ajudar exclusivament a la fauna d'algun territori concret i/o del territori nacional, com l'Escola Joan Plana, amb la seva proposta *Apadrinem dos Ximpanzés*, a través de la campanya *Mobilitza't per la selva*, on després d'una xerrada per part d'una primatòloga de l'Institut Jane Goodall, ubicat al Congo, els alumnes de segon de la ESO van anar aula per aula, difonent la campanya i explicant el motiu i els beneficis d'apadrinar dos Ximpanzés als seus companys i companyes, o com la Llar d'Infants El Miracle, on els professionals i les professionals que hi treballen a la llar van arribar a la conclusió que es malgastaven molts aliments a l'hora del menjador. La solució que es van plantejar i actualment duen a terme va ser donar tots aquells aliments que els infants no es menjaven a una protectora d'animals propera, essent els propis infants i les famílies protagonistes d'aquest intercanvi, promovent així els valors de respecte pels animals, valoració dels aliments, i tenir sentiments de responsabilitat, cooperació i convivència.

Tot i així, hi han escoles que gràcies a la seva originalitat, creativitat, imaginació i recursos, han obtingut la oportunitat d'introduir propostes diferents, que no s'havien fet abans i tracten de fomentar els valors sostenibles als alumnes a través de reptes, com fa l'escola Aqua Alba amb la seva activitat “Passaports al futur”. Aquesta dinàmica implica a tota la comunitat educativa i els habitants del territori, i tracta d'atorgar un paper en forma de passaport als alumnes, on han d'aconseguir que 100 d'aquests passaports hagin estat segellats quatre o més vegades al llarg de 12 mesos duent a terme accions i canvis hàbits que beneficien al medi ambient. Amb això, no només aconseguixen un canvi real pel que fa a la cura de l'entorn,

sinó també ajuden a que tots els veïns i veïnes es veuen implicats en el seu entorn natural, social i cultural, participant, organitzant i comunicant.

Com a conclusió, i com diria l'autora Sílvia Gili i Olmeda (2009, pàg.21) el paper de l'individu és important dins d'un món i en un entorn on tot està interrelacionat. Un entorn que cadascú ha de fer seu, ha d'estimar i s'ha d'esforçar particularment a conservar. I en aquesta cerca d'equilibri i coherència, hi té un paper clau l'educació ambiental”.

2.6 Marc legislatiu

L'introducció d'un centre a la XESC no està regulada per una legislació. És a dir, no hi ha documents legals que l'escola hagi d'obtenir per a formar part d'aquesta xarxa, ja que participar és voluntari i constitueix a l'escola decidir en base a la seva comunitat educativa, el seu entorn, els seus recursos, etc.

Des de la Generalitat de Catalunya i el Departament d'Educació sí demanen als centres que duin a terme la formació inicial que hem esmentat anteriorment en aquest treball, al punt 2.3.2. Després de dur a terme durant dos anys aquesta formació, de la qual formen part de 3 a 5 mestres, tant de l'equip directiu com d'assignació fixa, i amb ajuda de les Assessories d'Educació Ambiental, reben el distintiu, miren el punt de partida de la seva institució, diagnostiquen i elaboren el seu Pla d'Acció Ambiental, que estarà present en el Document Marc propi de cada escola.

Tot i ser una participació voluntària, es demana als centres diversos compromisos, com el de tenir un Comitè Ambiental al càrrec de les propostes sostenibles que es duran a terme, la participació del 80% aproximadament dels mestres en aquest projecte, que duin a terme les formacions i trobades d'intercanvi que s'organitzen, amb l'objectiu de donar unitat a la xarxa. Després d'ingressar en la Xarxa d'Escoles Verdes, cada quatre anys, el centre ha de fer una autoavaluació, on miren i valoren com han evolucionat, que han de millorar en quant a recursos, propostes i participació, tenir en compte les opinions del Comitè Ambiental i la Comunitat Educativa i actuar. Seguidament, als vuit anys han de fer una altre diagnosi de manera personalitzada amb les Assessories, on elaboren de nou i/o modifiquen el Pla Ambiental del centre, amb noves propostes, nous materials i recursos, nova gestió i organització, etc.

Davant una inspecció del Departament d'Educació, un/a inspector/a podria demanar aquests documents, però no es duu a terme ja que, com hem esmentat anteriorment, participar és voluntari. És treball de l'Assessoria pertinent en cada territori visitar les escoles, reunir-se amb els comitès i posar en comú els punts forts i els punts febles de cada institució.

En el cas que una escola no s'impliqués en la participació activa de la xarxa, les Assessories haurien de parlar amb la direcció del centre (i en alguns casos més crítics intervindria la Generalitat de Catalunya) per a arribar a una solució, tenir-ho en compte o donar-se de baixa. En aquest segon cas, si una institució es dones de baixa i posteriorment vol tornar a incorporar-se, haurien de de tornar a fer la formació des de zero, o parlar amb les Assessories per a dur a terme formacions adaptades, sessions de claustre, depenent del cas que es planteja.

3. Objectius de la recerca

Per tal d'orientar aquest treball de fi de grau, vaig haver de reflexionar envers les meves inquietuds en referència a les Escoles Verdes i els centres educatius, concretament de Catalunya, i a partir d'aquestes, em van sorgir tres preguntes claus, amb les quals he pogut organitzar i estructurar la part metodològica de manera clara i entenedora, que són:

- Com és la realitat de les Escoles Verdes als centres d'Infantil, Primària i Secundària?
- Qui participa en aquestes dinàmiques i quin és el seu grau de coneixement envers la temàtica?
- A quin nivell de sostenibilitat es troba el centre, en referència a la infraestructura i els recursos dels quals disposen?

Així doncs, a partir d'aquestes qüestions, i per poder respondre-les amb eficàcia, els objectius que he plantejat per aquest treball són:

- Descriure l'organització i participació dels centres educatius que formen part de la XESC.
- Caracteritzar l'infraestructura i els mitjans dels centres educatius que formen part de la XESC.
- Analitzar les actuacions i les activitats que es duen a terme als centres educatius que formen part de la XESC.

A partir de la informació recollida al llarg de tot el marc teòric anteriorment desglossat i explicat, i les experiències de pràctiques viscudes durant els primers tres anys del grau a les escoles, el meu punt de partida és el següent:

En el cas del territori català, el Departament d'Educació posa a disposició de les institucions un marc d'actuació molt ben ofert, el qual poden consultar en el moment que més convingui, per tal que la seva participació voluntària, l'organització de les propostes siguin similars o més innovadores i augmentar els seus coneixements envers el tema per a que el seu desenvolupament ecològic sigui satisfactori, però per manca de recursos i d'implicació dels docents no el poden arribar a desenvolupar prou.

4. Disseny de la recerca

Als apartats següents trobareu l'enfocament metodològic de la recerca, la descripció de l'instrument que he emprat per dur a terme-la i la validació per part d'un expert, en quin context s'ha desenvolupat la investigació i recollida de dades, com s'ha planificat tot aquest procés, l'anàlisi d'aquests resultats i les conclusions finals que he pogut extreure envers tota aquesta experiència.

4.1 Enfocament metodològic

Al llarg de tots aquests anys duent a terme el Grau d'Educació Infantil, en diverses assignatures, he hagut de fer diverses recerques envers moltes temàtiques variades i penso que gràcies a això, els i les alumnes enriqueixim i ampliem el nostre coneixement, i a partir d'una base, podem incloure propostes que millorin encara més aquest coneixement anteriorment esmentat. Mitjançant aquest treball, vull ampliar el meu coneixement envers la relació que tenen les escoles amb la sostenibilitat, com i què inclouen als seus centres educatius, quins valors introdueixen i desenvolupen en els seus alumnes i futurs ciutadans, a les famílies i mestres, etc.

La meua recerca té estudis tant quantitius com qualitius, ja que l'instrument emprat tracta de recollir dades dels centres que han participat, dur a terme els percentatges i posteriorment, analitzar-los i extreure conclusions objectives, mentre que les entrevistes dutes a terme als equips directius de diversos centres tracta de comprendre les motivacions i les opinions de l'estat actual de les seves institucions en relació a la xarxa d'Escoles Verdes i en general de tots els centres educatius del territori català, predominant així el caràcter subjectiu, tant en l'anàlisi com en la interpretació de la informació recollida.

4.2 Instrument

He decidit crear una enquesta i entrevista com a instrument d'anàlisi. Duré a terme un total de quatre entrevistes a centres que formen part de la XESC, escollits a l'atzar de diferents comarques de Catalunya. Constarà de deu preguntes clau, dirigides a un membre de l'equip directiu o del Comitè Ambiental de diversos centres, per tal de recollir informació, des del

seu punt de vista, sobre la situació de les Escoles Verdes les característiques que han de tenir aquestes institucions per formar part de la xarxa, el contacte amb altres institucions nacionals i/o internacional que també vetllin per la prosperitat de la sostenibilitat a les aules, com la comunitat educativa s'ha d'implicar en totes aquestes propostes i quins valors es desenvolupen amb aquest tipus d'actituds i valors, quina importància tenen els aprenentatges mediambientals i com la COVID-19 ha afectat en aquests. Les preguntes que he dut a terme als centres es poden trobar a l'Annex 2.

D'altra banda, l'apartat de l'enquesta també serà dirigit a la participació de l'equip directiu o responsable del centre relacionat amb les Escoles Verdes, tot i que les respostes quedaran registrades de manera anònima, per tal de mantenir la privacitat dels centres en les seves eleccions. L'enquesta completa es pot trobar a l'Annex 2.

Enviaré a través del correu electrònic l'instrument a aproximadament un total de cent centres, triats del llistat de centres que formen part de la xarxa d'Escoles Verdes, el qual està publicat a la pàgina web de la Generalitat de Catalunya, per tal de poder fer una investigació exhaustiva, tenir diversitat en les respostes i poder fer una comparació i un anàlisi eficaç dels resultats.

Constarà de vint-i-tres qüestions amb les opcions de resposta “Molt”, “Bastant”, “Poc” i “Gens” segons el grau amb el qual els centres estan més o menys d'acord. Estaran dividides en quatre apartats, els quals són:

- **Organització i participació.** Aquest tracta qüestions envers les celebracions que duu a terme el centre relacionats amb la natura i la sostenibilitat, el grau de participació dels membres de la comunitat educativa, la contemplació d'aquesta temàtica al PEC del centre i l'organització de cada Comitè Ambiental.
- **Infraestructura i mitjans.** Seran qüestions envers l'entorn escolar, el grau d'implicació en termes com el reciclatge, l'optimització dels recursos i el tipus de materials dels que disposen.
- **Grau de coneixement.** Qüestions envers el grau de coneixement de les institucions en conceptes actuals relacionats amb la sostenibilitat, la cura per la natura, el reciclatge i el futur del medi ambient,
- **Actuacions i activitats.** Qüestions relacionades amb les activitats sostenibles que es duen al centre, tipologia, cursos que la duen a terme, entorn, professionals que hi participen, introducció dels diferents conceptes tant als alumnes com a tota la comunitat educativa.

A l'annex 2 d'aquest treball podreu trobar l'organització i divisió de les preguntes de l'entrevista, en blanc, i les qüestions de l'enquesta.

4.3 Context

A l'hora de posar en pràctica l'enquesta, no he escollit cap centre en concret per conveniència, sinó que, a través del correu electrònic, he enviat l'enquesta a 100 centres escolars aproximadament, que constaven en la llista d'escoles que formaven part de la XESC, a la pàgina web de la Generalitat de Catalunya, a través d'un link que els dirigia instantàneament a l'enquesta.

La convidació a la participació d'aquest treball anava dirigida tant a escoles públiques com a escoles concertades, i tant a centres laics com a centres religiosos, ja que penso que, en el tema del medi ambient, no hi ha d'haver diferències en quant a pensaments religiosos o polítics, ni ha d'importar en certa manera per qui aquella institució esta subvencionada. Els valors de la sostenibilitat, la responsabilitat amb la prosperitat de l'entorn, l'actitud positiva amb el reciclatge i les ganes de millorar han d'estar per damunt dels pensaments personals i tot l'esmentat anteriorment.

He decidit comptar amb centres educatius que tinguessin Preescolar, Cicle Inicial, Cicle Mitjà i Cicle superior, ja que l'instrument el formen qüestions que comparen diverses metodologies en els diferents cicles, com per exemple la introducció de diferents paraules relacionades amb el medi ambient, i en aquest cas, les Escoles Bressol, les Llars Municipals, els Centres de Formació d'adults o els Centres Educació Especial no solen tenir alumnat d'edats tan diverses.

Pel que fa a les entrevistes, he volgut escollit quatre escoles diferents de diverses comarques de Catalunya, per així també poguer comparar-les més exhaustivament i veure les diferències i semblances que podem trobar en els diferents territoris catalans en base als diferents ítems posats en l'instrument. Les preguntes que la conformen han estat formulades per anar dirigides a un membre de l'equip directiu del centre, o bé al responsable d' Escoles Verdes, ja sigui del Comitè Ambiental de la institució o de la Patrulla Verda que en aquell moment estigui en actiu. El motiu és que l'objectiu d'aquesta recerca és conèixer de més a prop la realitat de les escoles envers aquest tema, i per tant, ha de ser un responsable qualificat el/la que participi, ja que els seus coneixements envers l'organització, la participació, els recursos i

les activitats que es duin a terme respecte a, i per l'entorn seran més amplis que potser, un mestre d'una assignatura en concret.

4.4 Planificació de la recollida de dades

Per dur a terme la recollida de dades, vaig creure oportú fer una planificació dels dies en els que era més convenient enviar l'enquesta per a que els centres poguessin respondre, sense ocasionar molèsties en les seves activitats.

Un cop vaig tenir la validació, podia començar a enviar l'enquesta a través d'un link, i contactar amb diversos centres per a pactar un dia en comú i fer-los l'entrevista.

Vaig prioritzar l'enquesta, ja que havien de respondre molt més número de centres i era una tasca difícil. Els dies més òptims per dur a terme aquesta feina eren els dilluns, a primera hora del matí, que és quan quasi totes les escoles revisen el correu per si durant el cap de setmana reben algun email o han d'enviar qualsevol informació, i divendres a la tarda, ja que en acabar l'horari escolar, el Comité Ambiental o alguns membres de l'equip directiu fan reunions per tal de parlar específicament envers temes de reciclatge, sostenibilitat, reutilització, etc.

A principis del mes de març, vaig fer-ne una llista amb tots els correus de les escoles que vaig aconseguir a través de les seves pàgines web i els vaig enviar dita enquesta. El primer dilluns, a les primeres vint escoles i així, successivament, totes les setmanes durant aproximadament cinc setmanes. A mesura que les escoles anaven responnent, les seves respostes es guardaven al Google Forms, i els hi escrivia un correu en agraïment.

Per poder planificar la realització de les entrevistes, havia de tenir en compte la disponibilitat d'horaris, tant meva com la de les escoles, així que durant el mes d'abril em vaig posar en contacte amb diversos centres per preguntar-los, però al estar acabant el segon trimestre, la seva disponibilitat era molt reduïda, així que vaig optar per tornar-los a contactar un cop hagués començat el tercer trimestre. En realitzar-les, la majoria dels centres la van dur a terme telefònicament i per videoconferència, amb una duració d'uns 45 minuts cadascuna, aproximadament.

4.5 Validació de l'instrument i metodologia

En el moment que vaig tenir fetes les dues parts de l'instrument que volia utilitzar per aquest treball (tant les qüestions de l'enquesta com les preguntes de les entrevistes) vaig haver de validar-les per part d'un mestre expert de la Universitat. En aquest cas vaig comptar amb la validació d'una mestra que fa dos anys que exerceix, graduada en Educació Primària amb menció d'Educació Física i Neuroeducació.

El document que l'experta va omplir es pot trobar a l'Annex 3, i amb la seva experiència i els seus consells vaig modificar aquelles parts que em va recomanar perquè així fos un instrument completament veraç i rigorós.

L'aportació que em va fer va anar dirigida a la part de l'entrevista, ja que hi havia una pregunta que no era del tot adequada, la qual deia: "Consideres que se li dona la mateixa importància als aprenentatges mediambientals que als aprenentatges curriculars?".

Aquesta qüestió està malament formulada, ja que sembla que siguin aprenentatges oposats quan el currículum integra la sostenibilitat i el respecte pel medi ambient. Així doncs, la vaig reformular i finalment, la qüestió va quedar tal que així: "Consideres que el currículum li dona el pes suficient als aprenentatges mediambientals?".

Pel que fa a l'apartat de l'enquesta, vaig obtenir bones aportacions per part de la mestra, ja que segons ella eren qüestions vàlides, fàcils de comprendre, adequades i rellevants per al treball

5. Desenvolupament de la recollida de dades

En tot aquest procés de creació, validació i execució tant de les enquestes com de les entrevistes, he pogut comprovar diversos ítems en la recollida de les dades obtingudes que relataré a continuació:

- La temporització. En un primer moment, vaig creure que la recollida de dades de la part de l'enquesta seria molt més ràpida, ja que era respondre a diverses qüestions, no molt extenses, des del mateix link que li proporcionava a les escoles en el correu electrònic. Amb les diverses activitats que tenen planificades i han de dur a terme els centres al llarg del curs, la recollida de respostes es va demorar algunes setmanes.
- La disponibilitat. Com he esmentat anteriorment, un obstacle bastant rellevant va estar la disponibilitat dels centres per a col·laborar en el treball, degut a la quantitat de feina que tenien per fer a les institucions pròpies. Ho vaig notar notablement sobretot a la part de les entrevistes, ja que havia de tenir en compte també els meus horaris de classe. Mantenint el contacte a través de via telefònica i telemàtica, vam poder dur a terme les entrevistes, en aproximadament 45 minuts, que era el temps que tenia planificat des d'un principi.
- Diferents vies per a dur a terme les entrevistes. En començar a pensar de quina manera duria a terme la part d'entrevistes per al meu treball, vaig proposar de fer les entrevistes personalment al centre, però com que la meva intenció des d'un principi era comptar amb els punts de vista d'institucions distribuïdes per tota la comarca, vaig plantejar-me diverses vies per a poder arribar fins a ells. No només vaig proposar entrevistes de manera telemàtica, a través de plataformes com Google Meet, Skype, Teams, etc., sinó també telefòniques, per la comoditat d'aquells centres més tradicionals que no tenen tanta facilitat amb les noves tecnologies.

Adaptar-me i poder resoldre aquests conflictes que han sorgit durant la planificació i execució de l'instrument han fet possible una millora en els coneixements adquirits envers aquesta temàtica, i donar la possibilitat de participar a més quantitat d'escoles.

6. Anàlisi de resultats

Seguidament es descriuran els resultats obtinguts a partir dels instruments anteriorment descrits. Aquesta enquesta es va enviar a cent centres, dels quals vam obtenir seixanta-vuit respostes. Es desenvoluparà l'anàlisi de resultats d'aquests centres, segons els diferents apartats en les que està dividida.

Seguidament, l'anàlisi de resultats de les entrevistes, dutes a terme a centres de les comarques de la Noguera, Vallès Occidental i d'Urgell.

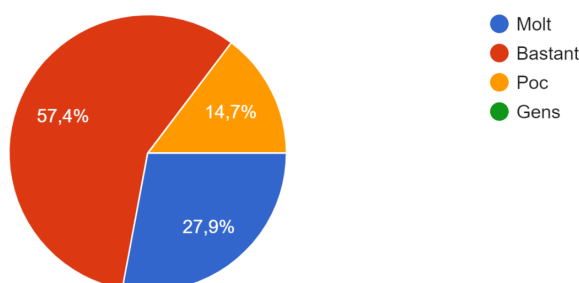
6.1 Anàlisi d'enquestes

En primer lloc, analitzarem els resultats de les qüestions del primer apartat que podem trobar a les enquestes anomenat "Organització i participació".

Qüestió 1.

El Comitè Ambiental del vostre centre es mostra actiu amb les propostes que es plantegen i les dinàmiques sostenibles.

68 respostes

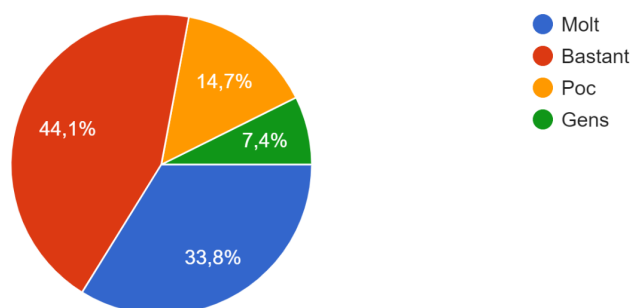
Com podem veure segons les respostes que ens han donat els centres que han participat en l'enquesta, la majoria dels Comitès Ambiental, els quals són responsables de tot el que té a veure amb la temàtica d'Escoles Verdes, es mostren actius i participatius en les dinàmiques que la direcció o ells mateixos es plantegen, fomenten propostes relacionades amb temàtiques sostenibles i treballen de manera cohesionada.

Tot i així, un 14,7% dels centres diu que el seu Comitè Ambiental, es mostren poc actius en el seu treball com a organitzadors i precursors d'activitats verdes.

Qüestió 2.

En quin grau l'equip directiu ha participat en les Trobades d'Escoles Verdes?

68 respostes

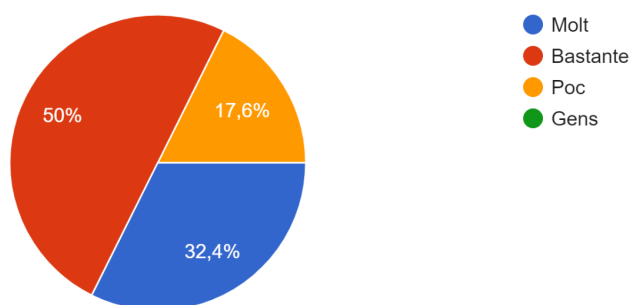

En aquesta qüestió, observem com en referència a les Trobades que duen a terme els centres que formen part de la XESC, un 44,1% dels centres participa bastant en aquestes, seguit d'un 33,8% de centres que a escollit l'opció "Molt", i només un 7,4 % no hi participa gens en aquestes aglomeracions d'escoles.

Qüestió 3.

En quin grau es contempla el Medi Ambient i l'Educació per a la Sostenibilitat al vostre PEC.

68 respostes

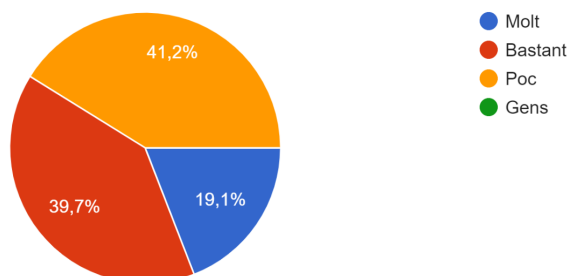

En referència a aquesta qüestió, relacionada amb el PEC del centre i el Medi Ambient, la meitat dels centres que han participat han respost que dins del seu PEC es contempla bastant tot el que està relacionat amb la sostenibilitat i la cura de l'entorn. Els altres han dividit les seves respostes entre les opcions "Molt" amb un 32,4% i "Poc", amb un 17,6 %.

Qüestió 4.

Els professionals que treballen al centre han participat en alguna activitat formativa mediambiental (conferències, exposicions, tallers...)

68 respostes

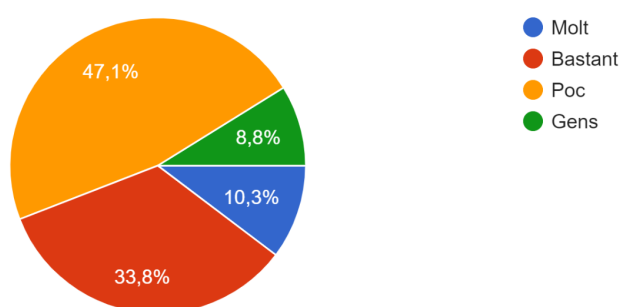

La resposta predominant en aquesta qüestió és la de l'opció "Poc", amb un percentatge del 41,2%. Això vol dir que la majoria dels professionals de les escoles que han participat en l'enquesta han participat en poques activitats formatives en relació a les escoles sostenibles. Seguidament tenim un 39,7% de centres que han escollit la resposta "Bastant", i tan sols un 19,1% ha escollit la opció "Molt".

Qüestió 5.

Les famílies tenen un paper rellevant dins de les dinàmiques a l'aula relacionades amb el medi ambient.

68 respostes

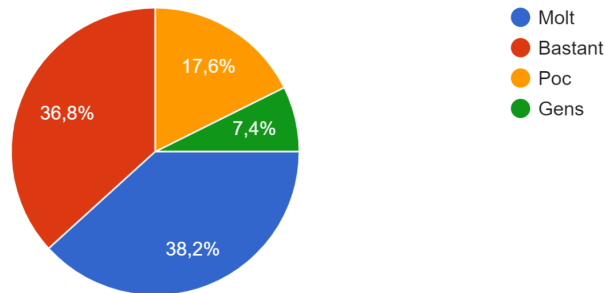
En aquest cas, podem veure que el percentatge predominant és el 41,1% que correspon a la resposta "Poc". És a dir, les famílies dels centres que han respost tenen un paper poc rellevant en quant a les activitats que es duen a terme amb els alumnes a les aules. Un 33,8% ha seleccionat la resposta "Bastant", el 10,3% ha seleccionat la resposta "Molt" i el 8,8% "Gens". Podem establir una relació entre aquesta qüestió i la qüestió 2, ja que podem

observar que les famílies han estat més implicades en els centres on l'equip directiu ha participat molt a esdeveniments mediambientals.

Qüestió 6.

Al centre es celebra el Dia Mundial del Medi Ambient i/o alguna data rellevant relacionada amb la natura.

68 respostes

En aquesta qüestió, podem observar que els percentatges més alts tenen pocs números de diferència, ja que un 38,2% ha triat la resposta “Molt” en referència a la celebracions de dies importants per al Medi Ambient al centre, i un 36,8% ha triat la resposta “Bastant”. Un 17,6% ha seleccionat la resposta “Poc” i només el 7,4% la resposta “Gens”.

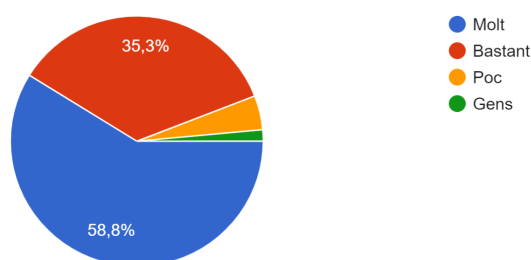
Els resultats obtinguts es poden relacionar amb la qüestió n°1, ja que els gràfics mostren que on els Comitès Ambientals dels centres han estat més actius, s’han celebrat dates significatives per al medi ambient.

En segon lloc, analitzarem els resultats de les qüestions de l’apartat que podem trobar a les enquestes anomenat “Infraestructura i mitjans”.

Qüestió 1.

Al centre es duu a terme el reciclatge de materials que ja han estat utilitzats anteriorment

68 respostes

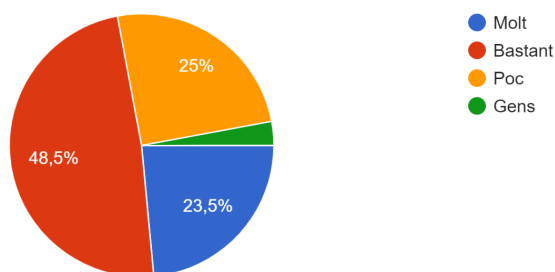

Com podem visualitzar en aquesta primera qüestió, hi ha un resultat que predomina clarament. Més de la meitat de les escoles (un 58,8%) que han respost a aquesta pregunta que té relació amb el reciclatge de materials han escollit l'opció "Molt". Seguidament, l'opció més seleccionada ha estat "Bastant", amb un 35,3%. Les opcions "Poc" i "Gens" han estat mínimament escollides.

Qüestió 2.

La pandèmia ha influenciat negativament a l'hora de dur a terme activitats relacionades amb el medi ambient.

68 respostes

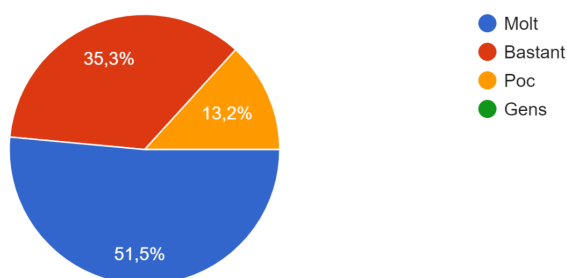

En aquesta segona qüestió, plantejem a les escoles la influència negativa que havien pogut notar en les seves activitats relacionades amb el medi ambient en època de COVID-19. Quasi la meitat, exactament el 48,5% de les escoles han respost que la COVID-19 ha influenciat bastant negativament, i un 23,5% ha respost que ha influenciat molt negativament. D'altra banda, el 25% de les escoles han respost que la influència negativa a estat poca, i un percentatge mínim ha respost que no ha tingut gens d'influència negativa.

Qüestió 3.

L'entorn de l'escola es l'òptim per a dur a terme activitats relacionades amb el medi ambient.

68 respostes

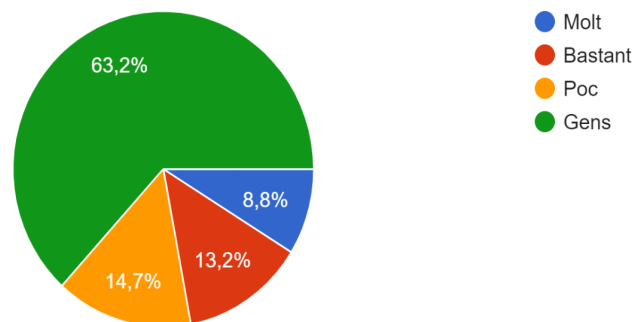

Com podem observar en aquest gràfic, un 51,5 % dels centres ha respost que l'entorn de la seva escola és molt òptim per a dur a terme dinàmiques relacionades amb el medi ambient, la natura i la sostenibilitat. El segueix un 35,5% de centres que escullen l'opció "Bastant" i per últim, un 13,2% de centres que escull l'opció "Poc".

Qüestió 4.

El centre compta amb plaques solars i dipòsits d'aigua de pluja.

68 respostes

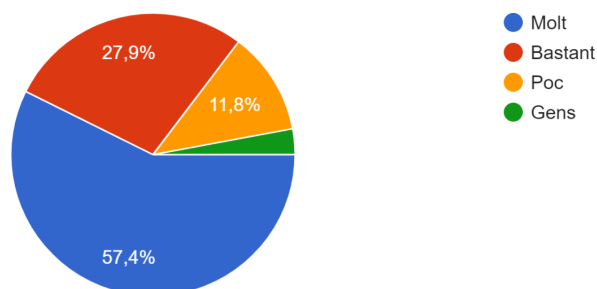
En aquesta quarta qüestió, podem veure diferències considerables en les respostes dels centres. Plantegem el nivell de sostenibilitat envers la infraestructura del centre, i un 63,2% escull l'opció "Gens", el que vol dir que no compten amb cap de les dues opcions que proposaven, seguit d'un 14,7% que escull l'opció "Poc", un 13,2% amb un "Bastant" i finalment, un 8,8% que escull l'opció "Molt".

En tercer lloc, analitzarem els resultats de les qüestions de l'apartat que podem trobar a les enquestes anomenat "Grau de coneixement".

Qüestió 1.

Coneixeu el terme de "Comitè Ambiental"

68 respostes

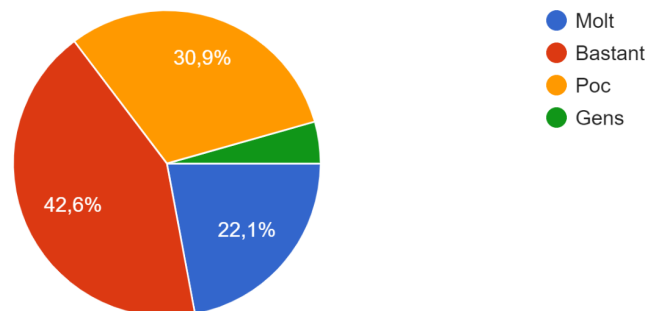

Envers el grau de coneixement de les escoles sobre el terme “Comitè Ambiental”, un 57,4% ha seleccionat la resposta “Molt”. És a dir, coneixen què significa i el que comporta ser part d’un Comitè Ambiental. L’opció “Bastant” el segueix, amb un 27,9% i per últim, l’opció “Poc” amb un 11,8%.

Qüestió 2.

El centre està al corrent de la propera Agenda 2030 i el que comportarà.

68 respostes

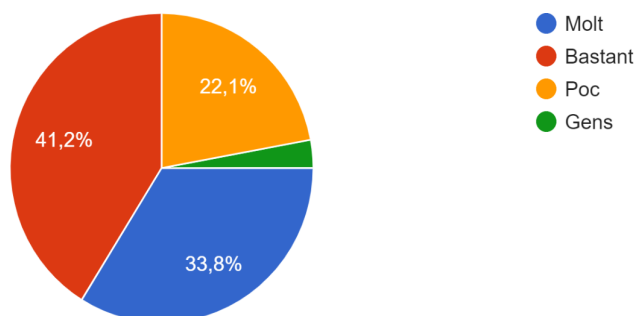

En aquest gràfic podem observar dos opcions contraposades que han estat les més votades. El més alt correspon al percentatge del 42,6% on les escoles diuen estar bastant al corrent del projecte Agenda 2030, mentre que el 30,9% diuen estar poc informats. El 22,1% dels centres han optat per escollir l’opció “Molt”.

Qüestió 3.

El centre fa saber a la comunitat educativa que forma part de la XESC i el que això implica.

68 respostes

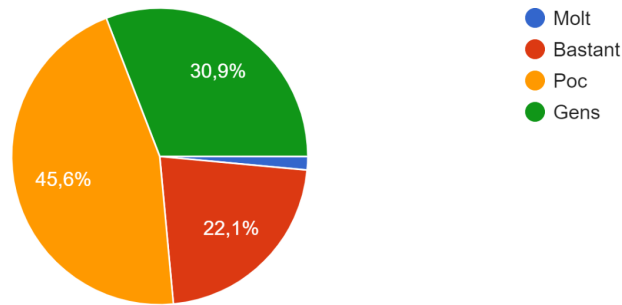

En quant a la qüestió que tracta la coneixença de la comunitat educativa envers la seva participació a la Xarxa d'Escoles Sostenibles de Catalunya per part del centre, un 41,2% ha seleccionat la resposta "Bastant", seguit d'un 33,8% els quals han seleccionat la resposta "Molt" i un 22,1% que ha seleccionat "Poc". El percentatge d'escoles que han escollit la resposta "Gens" és mínim.

Finalment, analitzarem els resultats de les qüestions de l'apartat que podem trobar a les enquestes anomenat "Actuacions i activitats".

Qüestió 1.

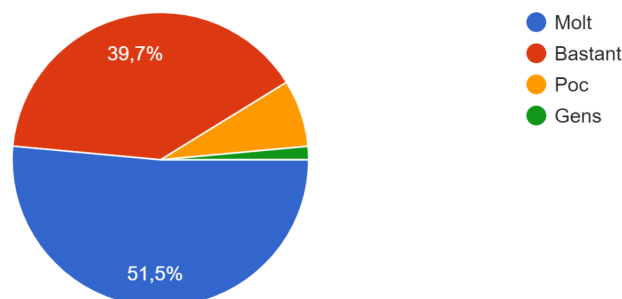
Els professionals del centre duen a terme l'anomenat "turisme pedagògic" a altres escoles verdes.
68 respostes

Un 45,6% dels centres que han respost a l'enquesta diuen que fan poc turisme pedagògic a altres escoles, seguit d'un 30,9% que respon que no ho fa gens. El 22,1% escull l'opció "Bastant" en quant a la qüestió plantejada, i un percentatge mínim de centres escull l'opció "Molt".

Qüestió 2.

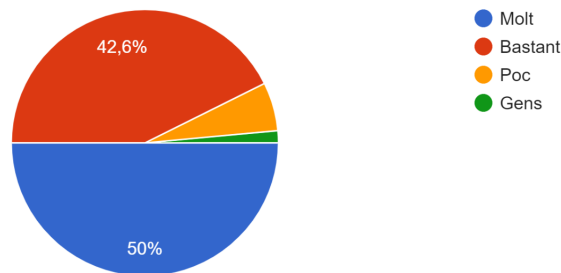
Tota la comunitat educativa ha de participar activament en la cura de la natura i l'adquisició d'hàbits sostenibles.
68 respostes

En aquest gràfic podem observar que més de la meitat dels centres que han participat (51,5%) respon que la seva comunitat educativa participa molt activament en la cura de la natura i l'adquisició d'hàbits sostenibles. Un 39,7% escull l'opció "Bastant" i, els centres que han escollit les opcions "Poc" i "Gens" són mínims.

Qüestió 3.

A Cicle Infantil es duen a terme activitats que tenen a veure amb la sostenibilitat i el reciclatge.
68 respostes

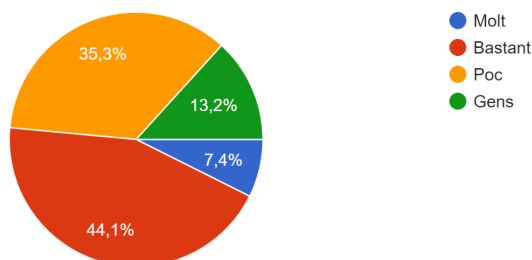

Predominen dos percentatges en aquest gràfic. Amb un 50%, les escoles determinen que a Cicle Infantil es duen a terme activitats que tenen a veure amb la sostenibilitat i el reciclatge, i a continuació, amb un 42,6% determinen que es duen a terme bastantes activitats als cursos de P3, P4 i P5. Les opcions "Poc" i "Gens" quasi no han estat escollides.

Els resultats obtinguts d'aquest gràfic estan estretament relacionats amb la qüestió 9, la qual observarem més endavant, ja que podem veure que els centres que han dut a terme moltes activitats relacionades amb la sostenibilitat i el reciclatge han tingut l'oportunitat d'introduir a les aules dels infants més joves paraules específiques relacionades amb el tema.

Qüestió 4.

Les dinàmiques que tenen relació amb el medi ambient es duen més a terme a Cicle Inicial que a Infantil.
68 respostes

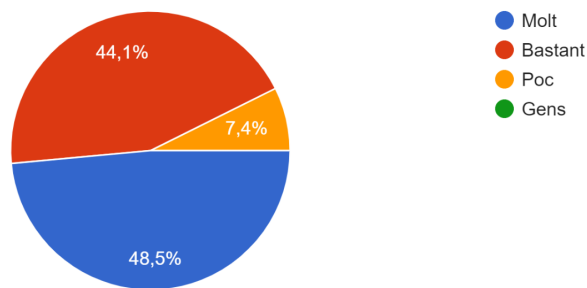

En relació a les dinàmiques sostenibles que es duen a terme, quasi la meitat de les escoles han respost que a Cicle Inicial es fan bastant més activitats sostenibles que a Cicle Infantil, amb un 44,1%. Seguidament, el 35,3% de les escoles han respost que a Cicle Inicial es fan poques més activitats que a Cicle Infantil. Amb un 13,2% responen “Gens”, és a dir, que a Cicle Inicial es duen a terme les mateixes activitats que a Cicle Infantil, i per últim, amb un 7,4% observem que les escoles consideren que es fan moltes més activitats a Cicle Inicial.

Qüestió 5.

Heu dut a terme a les vostres aules algun projecte relacionat amb la natura, la sostenibilitat i/o el medi ambient?

68 respostes

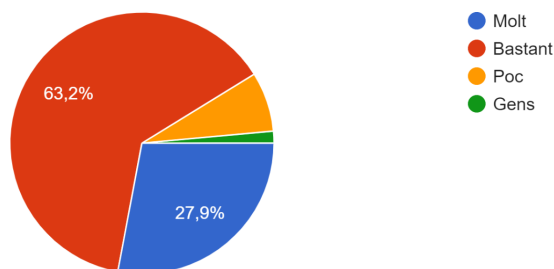

En aquest cas, només podem observar tres percentatges de respostes en referència a la pregunta relacionada amb els projectes sostenibles dels centres educatius. El primer percentatge, el qual ha estat el més escollit, correspon a l’opció “Molt”, amb un 48,5%. El segon més escollit ha estat el de l’opció “Bastant”, amb un 44,1%. Finalment, el percentatge més petit correspon a l’opció “Poc”, amb un 7,4%. L’opció “Gens” no ha estat escollida per cap centre educatiu.

Qüestió 6.

Les activitats relacionades amb el medi ambient estan adaptades a infants amb NEE.

68 respostes

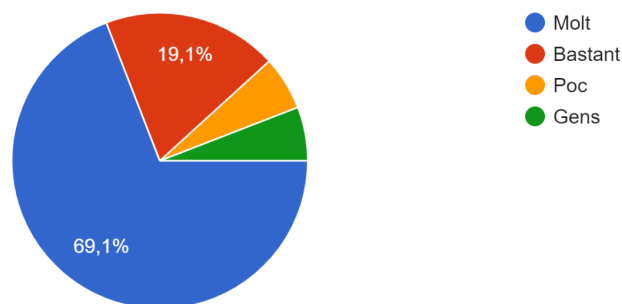

El 63,2% de les escoles que han participat en aquesta enquesta, han afirmat que les activitats que duen a terme relacionades amb el medi ambient están bastant adaptades als infants que poden presentar necessitats educatives especials, i el 27,9% afirma que les seves activitats están molt adaptades. Els percentatges d'escoles que han escollit les opcions “Poc” i “Gens” són mínims.

Qüestió 7.

Disposeu d'Hort escolar al vostre centre educatiu?

68 respostes

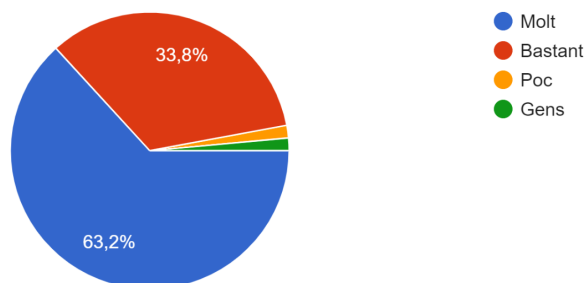
En aquest gràfic predomina la resposta “Molt” amb un percentatge del 69,1%, es a dir, més de la meitat dels centres que han respost a aquesta qüestió afirma tenir un hort escolar, seguit de la resposta “Bastant” amb un percentatge del 19,1%. També podem observar els percentatges de les respostes “Poc” i “Gens”, que són percentatges molt petits i tenen el mateix número de respostes.

Les respostes que hem obtingut en aquesta qüestió estan molt relacionades amb la qüestió 5 i la qüestió 8, ja que com podem visualitzar els centres que han fet molts projectes relacionats amb el medi ambient i la sostenibilitat han introduït molt a les seves dinàmiques l'hort escolar i les sortides a l'entorn.

Qüestió 8.

Abans de la COVID-19, al centre es duien a terme diverses sortides/colònies a entorns naturals.

68 respostes

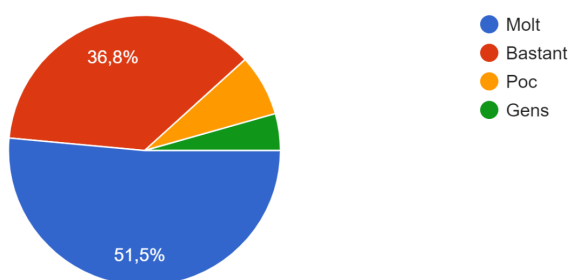

Tal com hem pogut observar a la qüestió anterior, en aquest gràfic també hi ha un percentatge predominant. Amb un 63,2%, els centres educatius han respost que, abans de la COVID-19, feien moltes sortides i colònies pels entorns rurals, seguit de l'opció "Bastant", amb un percentatge del 33,8%. En aquest cas, les opcions "Poc" i "Gens" són percentatges que han estat mínimament escollits.

Qüestió 9.

A Cicle Infantil s'introdueixen conceptes com "contaminació", "reciclatge", "reutilitzar", etc.

68 respostes

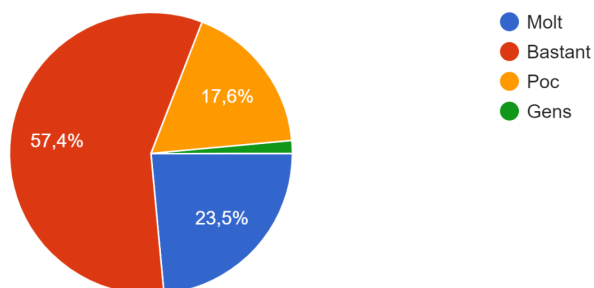

En aquesta qüestió, la qual parla dels conceptes relacionats amb el medi ambient a Cicle Infantil, un 51,5% de les escoles han respost que introdueixen molts conceptes a les seves aules de P3, P4 i P5. Un 36,8% ha respost que introdueixen bastant els termes relacionats. La resposta "Poc" a estat poc escollida, i la resposta "Gens" quasi no ha estat seleccionada.

Qüestió 10.

S'introdueix la natura en altres matèries com matemàtiques, educació física, plàstica, etc.

68 respostes

En aquest últim gràfic, podem observar les tres opcions més escollides pels centres envers la relació entre el medi ambient i altres matèries. En primer lloc, el percentatge més alt, amb un 57,4%, correspon a l'opció "Bastant". El segueix la resposta que correspon a l'opció "Molt", amb un 23,5% i finalment, la resposta que correspon a l'opció "Poc", amb un 17,6%. La resposta que correspon a l'opció "Gens" ha estat mínimament escollida.

6.2 Anàlisi d'entrevistes

En segon lloc, analitzarem les respostes que hem obtingut de les entrevistes dutes a terme als centres educatius. Les entrevistes completes es poden trobar a l'Annex 4.

Pregunta 1. "Com creus que està actualment la situació de les Escoles Verdes a les institucions educatives?"

En aquesta pregunta, tots els centres educatius coincideixen en que a poc a poc, les escoles es van conscienciant de la importància que té la sostenibilitat, la reutilització i el reciclatge en les nostres vides, i ho incorporen en els continguts que donen a l'aula. Tot i així, dues escoles creuen que un petit percentatge dels centres que conformen la Xarxa ho fan per compromís i no perquè realment tinguin ganes d'aportar idees i aprendre dels altres en quant a aquest tema.

Pregunta 2. "Quines creus que han de ser les característiques essencials que ha de tenir una escola per a ser sostenible?"

Segons les respostes obtingudes, les característiques essencials que ha de tenir un centre per a poder ser sostenible són a nivell infraestructura, cuidar dels espais interiors i exteriors i cuidar de l'entorn natural. A nivell propostes, tenir projectes i activitats amb qualsevol tema que tingui a veure amb la sostenibilitat, com un hort, el projecte "Apilat", etc. I a nivell valors, transmetre motivació, respecte i responsabilitat a tota la comunitat educativa.

Pregunta 3. "Coneixes alguna escola sostenible a nivell estatal o internacional? Manteniu el contacte amb alguna d'aquestes?"

Cap escola que ha estat entrevistada té contacte amb una altra escola verda a nivell estatal ni internacional, però si mantenen el contacte amb les escoles properes del seu territori, amb les quals intercanvien idees, projectes i perspectives. Una d'elles ha estat centre padrí d'unes altres escoles i totes coincideixen en que gràcies a les trobades pots establir contacte més fàcilment.

Pregunta 4. "Quins valors creus que aporta l'educació pel medi ambient a l'alumnat?"

Els valors que els centres han marcat com a bàsics per a transmetre i fomentar l'educació pel medi ambient han estat principalment la conscienciació d'on som, del que som, del que fem i del perquè ho fem, per a que tot el treball que té relació amb aquesta temàtica tingui coherència i siguin aprenentatges significatius. També marquen el respecte, la responsabilitat, la motivació, la cura per la natura i el treball cooperatiu com a essencials.

Pregunta 5. "Creus que hi ha una edat concreta per a educar en el respecte a la natura, el medi ambient i la sostenibilitat?"

Cap dels centres creu que hi hagi una edat concreta per a educar envers el tema relacionat amb el medi ambient. Tot i que, 1/3 creu que hi han edats on costa més introduir els hàbits o dur a terme cert tipus d'activitats, la majoria pensen que és molt positiu per a l'alumnat començar a reciclar, reutilitzar i tenir contacte amb la natura a edats primerenques, naturalitzar aquests hàbits i així al futur, dur a terme accions a favor de l'entorn de manera automàtica.

Pregunta 6. "En quins aspectes creus que la COVID-19 ha afectat en els projectes mediambientals dels centres?"

La COVID-19 va afectar molt als centres en tots els àmbits, però en general va causar molts obstacles envers les relacions entre professorat i alumnes de diferents cursos, ja que tots ells

van haver d'aturar durant un període de temps les activitats que es duïen a terme amb normalitat fins aquell moment i reorganitzar-les, buscar altres opcions per fer els mateixos continguts a distància. Així com el centre de la comarca de la Noguera i l'Urgell van fer dinàmiques bàsiques relacionades amb el medi ambient, l'escola de la comarca del Vallès Occidental van adaptar activitats i van crear-ne unes altres per a que els alumnes, tot i estan tancat a casa, tinguessin la mateixa implicació.

Pregunta 7. “Creus que les famílies s’haurien d’implicar més en els temes relacionats amb el reciclatge i la sostenibilitat? Perquè?”.

La resposta comú que podem observar a l'hora de fer aquesta pregunta és que tots els centres estan d'acord en què, tot i que hi han famílies que s'impliquen, hi ha una gran majoria que s'hauria d'implicar més, tant fora com dins de l'aula, ja que els alumnes haurien de mantenir els hàbits que aprenen a l'escola a casa també. Segons els centres, la família té un paper molt important en tots els àmbits i són la figura primària referents dels seus fills i filles. Tot i així, també estan d'acord en que cada família arriba fins on pot, tenen els recursos que tenen i aquests temes van implícits en els valors i hàbits de cada persona.

Pregunta 8. “Creus que cal conscienciar a la comunitat educativa sobre la importància de dur a terme accions positives pel nostre entorn? Consideres que costa educar en aquest sentit?”.

En relació amb la pregunta anterior i pel mateix motiu, la manca de recursos, la falta d'informació, temps i/i implicació, els centres afirmen que costa molt educar en relació amb el medi ambient i la sostenibilitat, no només a les famílies, sinó també als professors. Tot i així, coincideixen amb l'idea que és molt important fomentar aquests temes, i que poc a poc les noves generacions de mestres introduïran de manera cada vegada més natural a les aules aquests continguts i hàbits, primer d'una manera bàsica i a mesura que passi el temps, de manera molt més considerable.

Pregunta 9. “Consideres que se li dona la mateixa importància als aprenentatges mediambientals que als aprenentatges curriculars?”.

En relació amb l'anterior pregunta, vinculada a la conscienciació de la rellevància dels aprenentatges mediambientals, els centres arriben a la conclusió que actualment no es dona la mateixa importància als aprenentatges sostenibles que als d'assignatures tradicionals com les

matemàtiques o la llengua. Però, tots ells afirmen que al seu centre, intenten cada vegada més fomentar la introducció d'aquests primers mencionats per a que hi hagi una equitat i es treballin tots els continguts de manera correlativa.

7. Conclusions

En començar aquesta indagació en el tema de les Escoles Verdes, el punt de partida des del qual m'iniciava era la informació envers el Programa 21 i tots els canvis que va produir en els continguts mediambientals que es van començar a impartir a les escoles, després d'una llarga lluita, tal com explico al llarg de tot el marc teòric, però com a mesura que passaven els anys, aquesta educació sostenible perdia força, la qual cosa ha estat demostrada a través dels instruments emprats (enquesta i entrevistes).

A partir d'aquí em vaig plantejar uns objectius claus, els quals han estat totalment assolits gràcies a la col·laboració de les escoles, com podem veure al llarg de tot el marc metodològic, per tal de poder descriure amb més exactitud i coneixement l'organització i participació dels centres educatius que formen part de la XESC, poder caracteritzar l'infraestructura i els mitjans que tenen a la seva disposició i analitzar les actuacions i les activitats que es duen a terme.

Després d'haver dut a terme la recollida de dades, haver obtingut els resultats de les enquestes que vaig fer als centres educatius i les entrevistes a membres dels equips directius, i haver analitzat les gràfiques, podem concloure que els Comitès Ambientals dels centres es mostren bastant actius amb les seves labors com a responsables de fomentar les accions en pro del medi ambient, com la celebració de les dates importants relacionades, les quals es celebren molt. Els equips directius participen molt en els projectes que es fan relacionats amb la sostenibilitat i es contemplen molt aquests continguts dins del seu Pla Educatiu de Centre, però altres professionals tenen poca participació, no tan sols en el que es fa a dins de l'escola sinó també en el que es fa fora, com ara conferències, trobades, tallers, etc.

Pel que fa a les infraestructures dels centres educatius, podem afirmar que la gran majoria utilitza material reciclat a l'aula, fa ús de les diverses papereres destinades a cada tipus de material i afirmen que l'entorn més proper a la seva escola, ja sigui en territoris de l'interior amb boscos o territoris marítims a prop de la costa, és l'òptim per fer dinàmiques que estiguin en contacte amb la natura i siguin positives, tant per al medi ambient com per a l'aprenentatge dels infants. Tot i això, una gran quantitat no compta amb plaques solars i/o dipòsits d'aigua en les seves instal·lacions, la qual cosa es pot relacionar amb la manca de recursos econòmics que té segons quins centres per tal de fer front a les despeses que suposen aquests canvis en l'edifici.

Envers el grau de coneixement que tenen els centres sobre alguns conceptes i projectes relacionats amb la millora del medi ambient, al territori català i en general, en tot el país, les

escoles estan molt ben informades del que signifiquen les paraules “Comitè Ambiental” i la seva implicació, com hem esmentat anteriorment. A més a més, donen a conèixer a les famílies nouvingudes la seva participació a la xarxa d’Escoles Verdes, el que fan al centre que forma part de l’adquisició d’hàbits sostenibles, quines dates es celebren, quins valors ecològics tenen, etc. Però en relació al projecte del qual ja es parla en les notícies, majoritàriament relacionades amb l’educació i l’ecologia “Agenda 2030”, i tots els beneficis que portarà a l’educació, existeix un gran número d’escoles que no sap el que és o estan poc informades. Això podria ser el resultat del que esmentàvem anteriorment: poca implicació dels professionals del centre i pocs recursos per arribar a aquesta informació.

Relacionat amb aquest últim punt i amb les activitats sostenibles que duen a terme, hem pogut observar al llarg de tota aquesta recerca que, tot i que els professionals del centre no participen en conferències, tallers o visites a altres escoles (turisme pedagògic), en general tota la comunitat educativa s’esforça per implicar-se i millorar les dinàmiques i els projectes que es fan dins del centre i/o a l’entorn proper, com l’hort escolar, colònies i sortides, amb l’inconvenient que des de la COVID-19 aquestes últimes han hagut d’aturar-se un temps.

On més dinàmiques envers reciclatge i sostenibilitat es duen a terme és a Cicle Inicial, promouen la introducció de la natura en totes les assignatures en general i col·laborant entre elles, treballant en equip, tot i que a Cicle Infantil també es duen a terme en gran quantitat, el que implica la creació d’hàbits a edats primerenques i la introducció de conceptes específics (reciclar, ecosistema, reduir, etc). Sigui al cicle que sigui, totes aquestes activitats estan adaptades a nens i nenes amb necessitats educatives especials, la qual cosa potencia l’inclusió de tot l’alumnat en qualsevol temàtica que es treballa al centre. Les escoles verdes treballen diàriament per l’augment i millora de l’educació sostenible, basada en valors com la responsabilitat, la motivació, el tenir cura pel nostre entorn i sentir que les teves accions ajuden d’alguna manera la planeta, la qual les generacions futures fomentaran amb més facilitat i naturalitat gràcies a les eines que estan al seu abast, sense importar l’edat dels infants que formin part de les seves aules.

Així doncs, arribats a aquest punt de la investigació, trobo convenient esmentar el principal aspecte que podria millorar d’aquest treball i és la manera de fer les entrevistes als centres. Tot i que vaig donar diverses opcions per a realitzar-les, penso que hauria estat millor anar presencialment al centre per aprofitar la visita i d’una banda, fer les preguntes, amb un tracte més personal, i d’altra banda poder veure com és el centre, què fan, com ho fan, etc.

Finalment, considero que aquest àmbit temàtic tractat es podria estudiar i analitzar contínuament, ja que penso que sempre estarà d'actualitat, els centres sempre evolucionaran en les seves activitats, modificant les tradicionals com ja hem pogut observar anteriorment, i les noves generacions de mestres crearán de noves. Amb els següents interrogants es podria donar lloc a altres investigacions com:

- L'organització en profunditat de les escoles verdes a nivell estatal o internacional.
- Com són les escoles verdes 100% sostenibles en diferents països?
- Si fan o no les mateixes activitats.
- Com entenen ells els valors de la sostenibilitat, quina importància li donen, etc.

8. Bibliografia

- Ajuntament de Barcelona. Gerència Adjunta de Medi Ambient i Serveis Urbans. (2015, junio). *Guía per a la prevenció de residus als centres educatius*.
https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/119614/1/M%C3%A9s_preveni%C3%B3_menys_residus.pdf
- Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius. (2008, 12 junio). *La gestió de la brossa orgànica i el seu tractament*.
https://www.cilma.cat/wp-content/uploads/2010/09/curs_gestio_residus_2008_la_materia_organica.pdf
- Escutia, M. (2009). *Huerto Escolar Ecológico, El Grao*.
- Generalitat de Catalunya. (2015). *Currículum i orientacions d'educació infantil. Primer Cicle*. Departament d'Ensenyament. Recuperat de:
<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-infantil-1cicle.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (2016). *Currículum i orientacions d'educació infantil. Segon Cicle*. Departament d'Ensenyament. Recuperat de:
<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-infantil-2n-cicle.pdf>
- Martínez-Salanova Sánchez, E. M. S. S. (2011, 12 julio). *Celestin y Elise Freinet*.
https://educomunicacion.es/figuraspedagogia/0_celestin_freinet.htm
- Novo Villaverde, M. N. V. (1995). *La educación ambiental: Bases éticas, conceptuales y metodológicas*. Universitas.
- Olmeda, S. G. (2009). *Vivint el medi*. Graó.

- Osset, G. V. (2022). *El Gallinero Ecológico*. Fertilidad De La Tierra Ediciones.
- Poussin, C. (2019). *La Pedagogía Montessori*. S.XXI ARGENTINA.
- *Relación de redes escolares para la sostenibilidad*. (1987). Gobierno de España, <https://www.miteco.gob.es/es/ceneam/recursos/mini-portales-tematicos/ESenRED/redes-escolares-sostenibilidad.aspx>.
- Rousseau, Jean-Jacques (2011). *Emilio, o La Educación*. Vi-Da Global. ISBN 978-987-678.159-6. Consultado el 27 de mayo de 2018.
- *Xarxa d'Escoles verdes*. (2007). Medi Ambient i Sostenibilitat. https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/educacio_i_sostenibilitat/educacio_per_a_la_sostenibilitat/escoles_verdes/

Annexos

Annex 1

Taula d'escoles que formen part de la XESC, distribuïdes segons les diferents comarques:

Alt Empordà	17	Baix Penedès	16	Moia	4	Segarra	12
Alt Camp	20	Barcelonès	426	Noguera	12	Selva	17
Alt Penedès	16	Berguedà	21	Osona	57	Solsona	6
Alt Urgell	13	Cerdanya	2	Pallars Jussà	4	Tarragonès	49
Alta Ribagorça	1	Conca de Barberà	10	Pallars Sobirà	0	Terra Alta	6
Anoia	25	Garraf	42	Pla d'Estany	1	Urgell	9
Bages	33	Garrigues	3	Pla d'Urgell	11	Vall d'Arán	0
Baix Camp	37	Garrotxa	5	Priorat	12	Vallés Occidental	139
Baix Ebre	16	Gironès	20	Ribera d'Ebre	5	Vallés Oriental	41
Baix Empordà	22	Maresme	50	Ripollès	9		
Baix Llobregat	138	Montsià	15	Segrià	73		

Annex 2

1. Qüestions de les enquestes enviades a les escoles

ORGANITZACIÓ I PARTICIPACIÓ	MOLT	BASTANT	POC	GENS
El Comitè Ambiental del vostre centre educatiu es nostra actiu amb les propostes que es plantegen i les dinàmiques sostenibles.				
En quin grau l'equip directiu ha participat en les Trobades d'Escoles Verdes?				
En quin grau es contempla el Medi Ambient i l'Educació per a la Sostenibilitat al vostre PEC.				
Els professionals que treballen al centre han participat en alguna activitat formativa mediambiental (conferències, exposicions, tallers).				
Les famílies tenen un paper rellevant dins de les dinàmiques de l'aula relacionades amb el medi ambient.				
Al centre es celebra el Dia Mundial del Medi Ambient i/o alguna data rellevant relacionada amb la natura.				

INFRAESTRUCTURA I MITJANS	MOLT	BASTANT	POC	GENS
Al centre es duu a terme el reciclatge de materials que ja han estat utilitzats anteriorment.				
La pandèmia ha influenciat negativament a l'hora de dur a terme activitats relacionades amb el medi ambient.				
L'entorn de l'escola és l'òptim per a dur a terme activitats relacionades amb el medi ambient				
El centre compta amb plaques solars i dipòsits d'aigua de pluja				

GRAU DE CONEIXEMENT	MOLT	BASTANT	POC	GENS
Coneixeu el terme Comitè Ambiental				
El centre està al corrent de la propera Agenda 2030 i el que comporta.				
El centre fa saber a la comunitat educativa que forma part de la XESC i el que això implica				

ACTUACIONS I ACTIVITATS	MOLT	BASTANT	POC	GENS
Els professionals del centre duen a terme l'anomenat "turisme pedagògic" a altres escoles verdes.				
Tota la comunitat educativa ha de participar activament en la cura de la natura i l'adquisició d'hàbits sostenibles.				
A Cicle Infantil es duen a terme activitats que tenen a veure amb la sostenibilitat i el reciclatge.				
Les dinàmiques que tenen relació amb el medi ambient es duen més a terme a Cicle Inicial/Superior que a Infantil.				
Heu dut a terme a les vostres aules algun projecte relacionat amb la natura, la sostenibilitat i/o el medi ambient?				
Les activitats relacionades amb el medi ambient estan adaptades a infants amb NEE.				
Disposeu d'Hort escolar al vostre centre educatiu?				
Abans de la COVID-19, al centre es duen a terme diverses sortides/colònies a entorns naturals.				
A Cicle Infantil s'introdueixen conceptes com "contaminació", "reciclatge", "reutilitzar", etc.				
S'introdueix la natura en altres matèries com matemàtiques, educació física, plàstica, etc.				

2. Qüestions de les entrevistes dutes a terme a les escoles

ENTREVISTA ESCOLES VERDES

1. Com creus que està actualment la situació de les Escoles Verdes a les institucions educatives?
2. Quins són els documents legals que necessita un centre educatiu per a poder formar part de la XESC?
3. Quines creus que han de ser les característiques essencials que ha de tenir una escola per a ser sostenible?
4. Conèixes alguna escola sostenible a nivell estatal o internacional? Manteniu el contacte amb alguna d'aquestes?
5. Quins valors creus que aporta l'educació pel medi ambient a l'alumnat?
6. Creus que hi ha una edat concreta per a educar en el respecte a la natura, el medi ambient i la sostenibilitat?
7. En quins aspectes creus que la COVID-19 ha afectat en els projectes medi ambientals dels centres?
8. Creus que les famílies s'haurien d'implicar més en els temes relacionats amb el reciclatge i la sostenibilitat? Perquè?
9. Creus que cal conscienciar a la comunitat educativa sobre la importància de dur a terme accions positives pel nostre entorn? Consideres que costa educar en aquest sentit?
10. Consideres que se li dona la mateixa importància als aprenentatges mediambientals que als aprenentatges curriculars?

Annex 3

Document de validació de l'instrument emprat:

Benvolgut/da Sr./Sra.

Ens dirigim a vostè amb l'objectiu de sol·licitar la seva col·laboració com a expert en la validació d'un qüestionari/entrevista, que forma part del TFG (Treball de Fi de Grau) que porta per títol : **“Escoles verdes: Integració, descripció i anàlisi dels valors, hàbits i dinàmiques que impliquen vetllar a favor del medi ambient per part dels centres educatius del territori català.”**, dirigit per el/la Sr./Sra. José Luis Cañadilla López De Coca, de la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona.

L'instrument que li presentem és el qüestionari i l'entrevista que es passarà al director/a o equip directiu del centre i als responsables de les entitats d'educació ambiental que asesoren als centres en el seu projecte medi ambiental. És per aquest motiu, que li agrairíem que llegís el qüestionari i l'entrevista i tingués l'amabilitat de valorar-lo en els espais habilitats en aquest document. Les valoracions que ens proporcionï ens permetran recollir informació valuosa que contribuirà a la investigació.

El document que li adjuntem té la següent estructura:

- A. La contextualització de l'instrument d'avaluació
- B. Els criteris de validació
- C. La plantilla de validació que ha d'omplir
- D. Les seves dades

Moltes gràcies per la seva col·laboració.

Cordialment,

Sofia Del Jesús Puig

Tarragona, 11 de Març del 2022

A. La contextualització de l'instrument d'avaluació

Els objectius de la investigació són:

- Reflexionar envers l'estat actual de l'educació ambiental als centres educatius.
- Analitzar l'organització, la participació, la infraestructura, els mitjans, el grau de coneixement, les actuacions i les activitats per part dels centres al voltant de la sostenibilitat.
- Identificar les semblances i les diferències dels centres d'una mateixa xarxa.
- Elaborar instruments coherents per tal d'aconseguir els objectius anteriorment esmentats.

B. Els criteris de validació

Els criteris d'avaluació seleccionats per avaluar els aspectes que ens interessin del qüestionari són els següents:

Aspecte per validar	Criteri	Escala
<ul style="list-style-type: none">- Les preguntes del guió de l'entrevista- Els ítems del guió de l'enquesta	Comprensió Pertinença Importància	Escala de l'1 al 4

- **Comprensió:** S'entén la pregunta? Està ben expressada o redactada i no comporta ambigüïtat?
- **Pertinença:** S'adequa la pregunta als objectius de la investigació?
- **Importància:** Valori entre 1 i 4 el grau d'importància que, segons el seu criteri, té la pregunta respecte als objectius de la investigació.
- **Comentaris:** Indiqui lliurement els comentaris que consideri oportuns al final de l'entrevista.

VALIDACIÓ DE CADA PREGUNTA

	Comprensió				Pertinença				Importància				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	

Annex 4

Entrevista a un membre de l'equip directiu d'un centre públic ubicat a la comarca de la Noguera.

1. Com creus que està actualment la situació de les Escoles Verdes a les institucions educatives?

R: Per sort, cada vegada millor. Les escoles que formem part d'aquesta xarxa ens impliquem molt en les activitats dels nostres centres, i això es veu reflectit en els aprenentatges i els hàbits que adquireixen els nostres alumnes. La nostra escola, per sort, està molt actualitzada envers el tema de la sostenibilitat, comptem amb un delegat verd per cada aula, i el nostre Comitè Ambiental està format per vuit membres del centre, els quals aporten idees molt originals.

2. Quines creus que han de ser les característiques essencials que ha de tenir una escola per a ser sostenible?

R: Sobretot tot lo referent a valors com el respecte, la responsabilitat, la conservació de l'entorn... Transmetre això als alumnes és essencial. Evidentment va lligat a l'abastiment de recursos per dur a terme activitats ecològiques, una bona organització per part de la direcció i participació d'alumnes i mestres.

3. Coneixes alguna escola sostenible a nivell estatal o internacional? Manteniu el contacte amb alguna d'aquestes?

R: No, ni a nivell estatal ni a nivell internacional. El que sí intentem és mantenir el contacte amb escoles d'aquí de Lleida que també formen part de la xarxa i amb assessories, per a comentar canvis, idees, suggerències, etc...

4. Quins valors creus que aporta l'educació pel medi ambient a l'alumnat?

R: Els que he anomenat anteriorment: respecte, responsabilitat, visió de futur, ser capaços de reutilitzar tot allò al que ja hem donat ús... A més a més, entre ells a l'hora de fer pinya, treballar en grup per un bé comú... És molt positiu.

5. Creus que hi ha una edat concreta per a educar en el respecte a la natura, el medi ambient i la sostenibilitat?

R: No hi ha una edat concreta com a tal. S'ha d'educar sempre en el respecte a la natura, però és cert que hi han alumnes de certa edat que absorbeixen més coneixements que d'altres. Per exemple, a la nostra escola participen i duen a terme més activitats relacionades amb el medi ambient els alumnes de primària que els de l'ESO, ja que en aquesta edat els nois i noies van una mica més a la seva, és més difícil motivar-los... I a Infantil igual, potser sí que són fàcils de motivar, tenen ganes i curiositats però al tenir poca edat, els conceptes no se'ls hi queden tan gravats.

6. En quins aspectes creus que la COVID-19 ha afectat en els projectes mediambientals dels centres?

R: En tots. Des del confinament, quan vam haver d'abandonar les aules i fer-ho tot telemàticament. Ningú sabia com es desenvoluparia la COVID-19, quant temps hauriem d'estar tancats o de quina manera podríem tornar al centre, així que vam donar prioritat a les assignatures "típiques" (matemàtiques, català, anglès) i el tema del medi ambient va quedar una mica de banda, ja que la situació ho requeria. També totes les activitats que implicaven a alumnes de diferents cursos van quedar suspeses, evidentment, però tot i així, una vegada vam poder tornar, vam agafar rodatge i vam tornar a reunir al Comitè Ambiental, cada classe escollia al Delegat Verd i així fins ara.

7. Creus que les famílies s'haurien d'implicar més en els temes relacionats amb el reciclatge i la sostenibilitat? Perquè?

R: Sí. L'educació, sigui en l'àmbit que sigui, ha de ser compartida, tant de l'escola com de la família de l'alumne. Si tot el que aprenen aquí després a casa no es recorda, no es treballa i no s'aplica, quasi que no serveix de res. A més a més, que els pares i les mares dels nostres alumnes s'impliquin en les activitats del centre és molt positiu en tots els sentits: en la relació pare/mare-fill, en la relació amb altres pares, amb mestres... Al final, hem d'anar tots a una per a poder aconseguir que tot allò que ens proposem funcioni.

8. Creus que cal conscienciar a la comunitat educativa sobre la importància de dur a terme accions positives pel nostre entorn? Consideres que costa educar en aquest sentit?

R: Crec que actualment estem bastant més conscienciats amb el medi ambient, les noves generacions cada vegada tenen més informació i tenen la sort de poder fer arribar aquesta informació a més gent. Tot i així, la comunitat educativa està composta per moltes persones, i cadascú té la seva manera de viure i de pensar, els seus hàbits i els seus recursos. No crec que costi educar en la importància de la sostenibilitat per al futur, al final no ens quedaran opcions, ja que el canvi climàtic és un problema real, però tal com he dit abans, depenent de l'edat ho tens més o menys present.

9. Consideres que se li dona la mateixa importància als aprenentatges mediambientals que als aprenentatges curriculars?

R: Això depèn del centre i fins a on pot arribar aquell centre amb els seus recursos. Hi han escoles que es centren molt en aprenentatges tradicionals, i d'altres que són més innovadors i tenen aquest tema molt més present. També depèn de l'entorn en el que es trobi, les activitats que es proposin, etc...A nivell particular, al nostre centre, intentem que sí. A nivell general, a Catalunya, encara queda camí per recórrer.

Entrevista 2, a un membre de l'equip directiu d'un centre públic ubicat a la comarca del Vallès Occidental.

1. Com creus que està actualment la situació de les Escoles Verdes a les institucions educatives?

R: Jo crec que, actualment, independentment de que siguis “Escola Verda” perquè tens una placa i hagi fet una formació, totes les escoles a nivell conscienciació, treball del medi, etc., han de tenir aquesta mirada perquè el currículum te la marca, és la actualitat i els alumnes són els futurs ciutadans i ciutadanes i això s’ha de treballar. És molt important formar-ne part i introduir aquestes temàtiques a l’educació. Nosaltres vam decidir formar-ne part de la xarxa perquè ja teníem moltes propostes que eren sostenibles, i volíem donar un pas més enllà.

2. Quines creus que han de ser les característiques essencials que ha de tenir una escola per a ser sostenible?

R: Doncs des de cuidar els espais de l’escola, tant interiors com exteriors. Tenir aquell sentiment de compromís, sentir que ho fas per un bé comú i estiguis orgullós de ser una escola verda. Una escola que “respiri”, que tingui un hort, que faci reciclatge, que tothom s’impliqui, que els alumnes sentin que estan fent una acció molt positiva pel planeta, sense que sigui un adoctrinament, clar. Transmetre als alumnes els coneixements per a que els implementin en els seus hàbits, que connectin i no ho facin per obligació. Sentir que ho estàs fent bé, principalment.

3. Coneixes alguna escola sostenible a nivell estatal o internacional? Manteniu el contacte amb alguna d’aquestes?

R: En el moment que fas la formació coneixes altres professionals i intercanvies punts de vista. Una cosa que ha començat aquest any és que les noves escoles que volen formar part de la xarxa, a part de la formació evidentment, han de tenir un padrí. Aquest any nosaltres hem estat padrins i hem pogut tenir visites, que ens expliquin els seus dubtes, intercanviar idees, i veure com progressen és molt bonic. Després de dotze anys que portem nosaltres particularment, veus com vas començar i on estàs ara i és un orgull. Però a nivell estatal i internacional no en tenim cap contacte, més que les notícies que pots veure a les xarxes socials.

4. Quins valors creus que aporta l’educació pel medi ambient a l’alumnat?

R: Doncs els valors com la responsabilitat, la conscienciació, la sensibilització per la natura. Això ho treballem molt amb l’hort per exemple. A més a més, són aprenentatges que queden molt al cap dels alumnes, perquè provoques que és qüestionin com es senten duent a terme aquella acció, perquè la fan, etc. També treballem molt la importància que té la individualitat en la societat d’avui en dia, i ens excusem en que “com el veí no ho fa, jo tampoc” i això és un pensament que al final, t’enfonsa, i això els alumnes ho han de veure.

5. Creus que hi ha una edat concreta per a educar en el respecte a la natura, el medi ambient i la sostenibilitat?

R: No! No es pas d'un curs concret. Són temàtiques que pots introduir a qualsevol curs i en qualsevol tema. Medi natural, psicomotricitat, matemàtiques... Com més aviat comencis a introduir aquests temes, aquest llenguatge i aquests hàbits, com més naturalitat hi hagi, més intrínsec ho tindran els nens i nenes.

6. En quins aspectes creus que la COVID-19 ha afectat en els projectes mediambientals dels centres?

R: Va ser difícil pel tema relacions socials, però avui dia, amb les eines que tenim al nostre abast, nosaltres particularment vam continuar fent activitats d'aquest tipus i les compartiem a través del blog. Per exemple vam fer una activitat relacionada amb els ocells, ja que en aquell moment no hi havia gent pel carrer i només s'escoltava cantar als ocells, vam aprofitar. També vam fer un taller que es deia "Confimecres", el qual tractava de fer una manualitat sostenible tots els dimecres. Al final es tracta d'enforçar adequadament les propostes de treball que vols fer.

7. Creus que les famílies s'haurien d'implicar més en els temes relacionats amb el reciclatge i la sostenibilitat? Perquè?

R: Nosaltres el que fem és quan s'incorpora un nen o nena a l'escola, o comencen P3, l'AMPA els hi regala una carmanyola per als esmorzars. Quan fem les reunions inicials amb les famílies ja els hi dius que formen part d'una escola verda, que hi ha un dia anomenat "Dia de la fruita" i el que han de fer aquell dia, ja vas enviant missatges. També al finalitzar el segon trimestre fem una petita celebració on la temàtica és "Som Escola Verda". Això també depèn molt de la família, dels seus recursos econòmics, etc.

8. Creus que cal conscienciar a la comunitat educativa sobre la importància de dur a terme accions positives pel nostre entorn? Consideres que costa educar en aquest sentit?

R: És important conscienciar evidentment, però és difícil. Consciències a les famílies fins a on pots, i els mestres moltes vegades tenen molta feina, moltes activitats, han de complir amb la programació establerta i moltes vegades ni això ho poden acabar de fer com ells voldrien. En el futur, els nous mestres potser sí que ho tenen molt més present i ho saben introduir molt millor, però nosaltres venim d'una època en la que això no es tenia en compte. Però en coses bàsiques si s'impliquen, com portar fruita, no portar paper d'alumini, llençar la brossa on toca, i així també donen exemple als alumnes. No pots fomentar uns valors i després fer tot el contrari.

9. Consideres que se li dona la mateixa importància als aprenentatges mediambientals que als aprenentatges curriculars?

R: A nivell general no sabria què dir-te. Però tal i com està ara el currículum, s'ha de treballar més. Ara sembla que les escoles estan donant més importància a la part metodològica, racons, projectes, que no pas a temes com aquest. Hi ha com una por a dir que ets una escola tradicional i es creu que la solució d'això es iniciar moltes propostes a la vegada, quan el que es necessita realment es parar i pensar en què volem ser com a escola, si en aquell moment puc assumir aquell repte, si tinc el claustre

necessari i implicat en allò en el que em vull introduir... Com t'he dit abans, crec que en el futur tot estarà molt més compensat.

Entrevista 3, a un responsable del Comitè Ambiental, d'un centre públic ubicat a la comarca d'Urgell.

1. Com creus que està actualment la situació de les Escoles Verdes a les institucions educatives?

R: A nivell d'escoles verdes crec que tothom veu que s'hi ha de posar i tindre compromís, però a vegades sí que es nota en reunions o en comissions que hi han en els diferents centres que hi ha gent que forma part de la xarxa una mica per obligació i no perquè tinguin ganes de fer propostes sostenibles o fomentar aquesta importància pel medi ambient.

2. Quines creus que han de ser les característiques essencials que ha de tenir una escola per a ser sostenible?

R: Jo crec que una de les coses essencials ha de ser tenir un claustre motivat amb la temàtica, que motivi a l'alumnat i que tinguin un vincle de veritat amb les Escoles Verdes. Després el tenir ganes de cuidar l'entorn, el proper i en general, l'entorn que conforma tot el planeta. També implicar a tota la comunitat educativa, que no només sigui dues persones motivades sinó que en general totes les persones posin de la seva part.

3. Coneixes alguna escola sostenible a nivell estatal o internacional? Manteniu el contacte amb alguna d'aquestes?

R: Tenim relació amb escoles franceses, però realment no sé si són verdes. De Catalunya mantenim contacte amb escoles de l'entorn més proper, amb les que compartim projectes, idees, etc. Però no anem gaire lluny.

4. Quins valors creus que aporta l'educació pel medi ambient a l'alumnat?

R: Consciència d'on som i del que fem, del que tenim i respecte per l'entorn, la natura, pel que podem fer per a tenir un bon futur mediambiental.

5. Creus que hi ha una edat concreta per a educar en el respecte a la natura, el medi ambient i la sostenibilitat?

R: Crec que s'ha d'abarcар totes les edats, perquè es nota molt quan a un infant ja l'hi comencen a introduir aquests conceptes. Com més aviat millor, perquè després ja saben de que va, tenen l'hàbit i costa menys a posteriori quan aquests infants ja són adolescents educar-los en aquest tema. Sí que hi ha una edat més rebel a l'ESO, per exemple, però si ja ho porten des de petits, ho tenen tant interioritzat que no hi ha massa canvi en els seus hàbits.

6. En quins aspectes creus que la COVID-19 ha afectat en els projectes mediambientals dels centres?

R: En molts. Nosaltres abans de tot això que ha passat ens trobavem amb altres escoles o amb l'equip propi del centre moltes vegades, i amb el virus això ho vam haver de paraitzar. Molts dels projectes sostenibles que fem, a part de fer-se en l'aula, es feien amb alumnes de diferents cursos barrejats, això també ho vam haver de pausar. Durant tot aquella època feiem coses bàsiques, relacionades amb el reciclatge o reduir residus però amb això també hi van haver problemes perquè amb la pandèmia tot era d'un sol ús, i tot això ens va desmarcar una mica l'objectiu i vam estar límitats a l'hora de fer projectes. Vam fer el que vam poguer de la millor manera que sabiem fer-ho.

7. Creus que les famílies s'haurien d'implicar més en els temes relacionats amb el reciclatge i la sostenibilitat? Perquè?

R: És un tema complicat. Nosaltres insistim molt en els esmorzars, els berenars, quan sortim d'excursió, portar-ho tot amb bolcalls reutilitzables, no portar productes processats, però de totes maneres hi han famílies a les que els hi segueix costant molt fer el canvi. Després veiem una mica que el que treballem molt a dins de l'escola, un cop els alumnes surten fora no ho apliquen tant com ho haurien de fer. Cadascú té els seus motius i evidentment hi ha de tot.

8. Creus que cal conscienciar a la comunitat educativa sobre la importància de dur a terme accions positives pel nostre entorn? Consideres que costa educar en aquest sentit?

R: Si, clar, és important conscienciar però costa si la gent no li dona la rellevància que veritablement té. Fora de l'escola costa, però dins del centre els professors per exemple si intenten que els continguts mediambientals estiguin presents d'alguna manera a les seves matèries, sigui la que sigui. A més a més, fem projectes de sostenibilitat en cada curs on les assignatures es poden relacionar. A tercer d'ESO per exemple, treballes el "mateix tema" a plàstica, tecnologia i medi. Costa depèn de les ganes que li posis i dels recursos que tinguis.

9. Consideres que se li dona la mateixa importància als aprenentatges mediambientals que als aprenentatges curriculars?

R: No se li dona la mateixa importància però cada vegada s'intenta més que la tinguin. I ho intentem introduint el medi ambient a assignatures com a fil conductor, com a les matemàtiques, llengua, plàstic... En comptes de fer una assignatura concreta per treballar tots aquests temes.